

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

Бойко Пенчев Виолета Герджикова Илияна Кръстева

ЛИТЕРАТУРА

Издателство Булвест 2000

9.

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ЛИТЕРАТУРА
за 9. клас

Автори

- © Бойко Пенчев Пенчев, 2018
- © Виолета Петрова Герджикова, 2018
- © Илияна Йорданова Кръстева, 2018

Графичен дизайн

Ивац Иванов Христов, 2018

Издателство

© Булвест 2000, 2018
ISBN 978-954-18-1309-6

ПРЕДГОВОР

Книгата за учителя по литература за 9. клас (по-нататък: Книгата) е предназначена да помогне на учителя в организирането и реализирането на уроците по литература в 9. клас. В нея авторите предлагат информация за:

- особеностите на обучението по литература в 9. клас;
- знанията и уменията по литература, които севетокласниците трябва да са овладели в предишните класове;
- структурата, предназначението и предимствата на отделните елементи на учебния комплект по литература;
- педагогическата технология, използвана за реализиране на учебната програма в учебния комплект по литература – методи, похвати, форми и средства, възможности, за проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците.

В *Книгата* са включени примерно годишно разпределение и методически разработки на всички теми на уроци, предложени в учебника. Всяка разработка осигурява информация за:

- опорните знания, умения и понятия, на които учителят може да се опре в часовете за нови знания, упражнение, обобщение и преговор;
- знанията, които трябва да се актуализират;
- съдържателните акценти и ресурсите, чрез които могат да се реализират очакваните резултати;
- допълнителни дейности и задачи за ученици, които се справят по-бързо и успешно с предвиденото учебно съдържание;
- верните отговори на тестовите задачи.

В края на *Книгата* са приложени учебната програма по български език и литература, компонент литература, за IX клас и изисквания за резултатите от обучението по учебния предмет български език и литература, компонент литература (гържавният образователен стандарт за първия гимназиален етап).

Авторският колектив се надява, че предложените в *Книгата* информация, теоретични сведения и насоки за конкретни практически дейности ще помогнат на учителите да съчетаят по най-успешния начин собствените си идеи и предпочитания с нормативните изисквания към организацията на учебния процес, за да постигнат оптимални резултати в часовете по литература във всеки клас.

Пожелаваме приятна и ползотворна работа!

Авторите

ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЛИТЕРАТУРА В 9. КЛАС

Същността на феномена художествена словесност не може да бъде изяснен от учителя, не може да бъде разбран от учениците, ако не се познават и не се отчитат техните психофизически особености и литературна подготовка. Различни науки като психология, педагогика, методика, социология, литературознание и др. се занимават с проблемите, свързани с възприемателните способности на учениците. Вече много се знае за ученика като читател, за закономерностите в неговото литературно развитие, както и за зависимостта между възрастови особености, житейски опит и литературно образование.

Учениците от 9. клас са навлезли в първия гимназиален етап, оформили са свой ученически колектив и имат немалък социален опит. В часовете по литература в предходните класове са изградени умения за аналитични наблюдения върху художествената литература, за целенасочена работа в екип, за дискусии и създаване на устни и писмени аргументативни текстове, за обобщения. Изграден е и устойчив алгоритъм за тълкуване на текстовете, както и умения да се откроява същественото в различните културни епохи, направления и стилове и да се правят съпоставки между тях и паралели със съвременната действителност.

В 9. клас ученическият колектив е вече по-хомогенен, преодолени са различията, породени от обстоятелството, че в 8. клас учениците идват от различни класове, понякога и от различни училища. Обикновено в тази възраст юношите се стремят към себеизява и себедоказване, искат да бъдат забелязани и часовете по литература дават чудесна възможност за това. Учителят може да работи с целия клас в рамките на беседа, но особено функ-

ционални са индивидуалните задачи и работата по групи. Формулирането на задачи, съобразени с интересите и възможностите на отделните ученици, е начин всеки от юношите да бъде привлечен и заинтригуван от интересното и значимото за него и така много по-ползотворно и непринудено да получи необходимите знания. Разбира се, обясненията на учителя и работата с учебника и с работните листове ще си останат водещи, но и специфичните задачи и заниманията по проект (индивидуално или по групи) имат своето методически обосновано място в учебния процес по литература в 9. клас.

Девети клас се явява вторият в гимназиалния етап. В предходната учебна година е заложено началото в осмислянето на литературата като процес, който се развива и преминава през различни етапи със свои специфични особености. Учениците вече са наясно с развойните тенденции, естетиката, поетиката, идеите на културни епохи като Античност, Средновековие, Ренесанс, изградили са умения да коментират съответния текст в контекста на времето, в което е създаден. В тази връзка заниманията по литература в 9. клас стъпват на солидна основа от знания и умения и трябва да продължат усъвършенстването на литературните и на социокултурните компетентности, заложили в учебната програма.

За да се осъществи плавен и пълноценен преход към литературното обучение в 9. клас, е необходимо при началния преговор да се актуализират знанията и уменията, придобити в 8. клас. Ако се установят пропуски, те своевременно трябва да се запълнят с индивидуална работа във всеки конкретен клас.

УЧЕБЕН КОМПЛЕКТ ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 9. КЛАС НА ИЗДАТЕЛСТВО „БУЛВЕСТ 2000“

Учебният комплект по литература за 9. клас на издателство „Булвест 2000“ включва *учебник, електронен вариант на учебника, комплект работни листове, книга за учителя*. Всички компоненти от учебния комплект са съобразени с Държавните образователни стандарти за учебно съдържание по литература за 9. клас и с учебната програма по литература за 9. клас от 2017 г. Учебникът по литература, електронният му вариант и работните листове са свързани помежду си методически и структурно, като взаимно се допълват. Така например в учебника и в работните листове рубриците са озаглавени по сходен начин, за да ориентират и учителите, и учениците във вида на задачите и целта, с която се изпълняват. Част от упражненията от учебника, които са предвидени за писмено изпълнение (попълване на таблици, изработване на схеми и др.), са включени в работните листове с предвидени редове за писане. Използването на целия комплект дава възможност да се работи през цялата година пълноценно и целенасочено както в задължителните, така и в избираемите часове по литература. Реализирането на очакваните резултати, заложи в програмата, може да се постигне, ако се следва предложеният в учебника и в помагалата методически апарат.

1. Учебникът по литература за 9. клас – съдържателни, структурни и функционални особености

Структурата на учебника по литература за 9. клас се определя от спецификата на литературата като изкуство и като учебен предмет, от конкретните цели и задачи (според ДОС) и от психическото равнище на учениците.

В учебника се следва христоматийният принцип – включени са художествените текстове или откъси от тях, предвидени за изучаване от учебната програма.

В началото на учебника са обяснени рубриците към уроците и условните знаци, използвани в него.

Текстовете са придружени от богат илюстративен материал, който по различен начин онагледява смисъла на изучаваните произведения.

Уроците са организирани в **шест раздела**, определени от учебната програма:

- I. Просвещение
- II. Романтизъм
- III. Реализъм
- IV. Модернизъм
- V. Българско възраждане

VI. Създаване на резюме

Към всеки художествен текст е предложена пълна урочна система. Тя е определена от смисловата натовареност на текста и от възрастовите особености на деветокласниците. Учителите ще бъдат улеснени от включените отделни уроци за *нови знания* и за *упражнения*. Темите на различните видове уроци са изписани на подложки с различен цвят, което ги прави лесно разпознаваеми (за нови знания – подложка в червено, за упражнения – подложка в синьо).

Очакваните резултати, заложи в програмата, се постигат в резултат на това, че всички уроци към един художествен текст са взаимно свързани и йерархически подчинени на водещата тема в интерпретацията. За реализацията на уроците от голямо значение са логически добре подобрите рубрики, които дават знания, припомнят знания, организират самостоятелното мислене на учениците и прилагането на наученото.

Рубриците са:

- Да припомним
- Да прочетем текста
- Въпроси и задачи
- Да разтълкуваме текста
- Да приложим
- Работа по проект
- Да напишем есе по морален проблем
- Дискусионен клуб
- Енциклопедия
- Речник
- Да проверим
- За следващия път

Да припомним наученото – припомня и затвърждава знания от предишни класове.

Да прочетем текста – дава на разположение на учениците изучавания текст или откъс от него.

Въпроси и задачи – съдържа въпроси и задачи за осмисляне както на целите художествени текстове от програмата, така и на откъси от тях, поместени в учебника.

Да разтълкуваме текста – предлага въпроси и задачи, които осигуряват възможности за различни прочити на текстовете. Към някои по-трудни въпроси има редица помощни, които подпомагат учениците, от една страна, да проникнат по-дълбочено в текста и да постигнат неговото по-пълно осмисляне, от друга страна, да създават цялостен и пълен устен или писмен отговор. Представя примерни анализи на изучаваните художествени текстове и помага на учениците да отговорят на въпросите.

Да приложим – съдържа конкретни задачи, чрез изпълнението на които се формират умения за създаване на устен и на писмен текст, за сравняване и съпоставка, за работа в екип по проект и др.

Работа по проект – съдържа конкретни задачи за работа в екип по проект.

Да напишем есе по морален проблем – съдържа примерни теми за създаване на есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван художествен текст или в откъс от него.

Дискусионен клуб – предлага теми за дискусии, които свързват изучаваните художествени текстове с проблемите в реалния живот и дават възможност да се защити лична позиция.

Енциклопедия – дава сведения от различни области на науката и живота.

Речник – дава тълкуване на непознати думи или понятия, както и въвежда новите понятия от учебната програма. Някои от новите понятия, които изискват по-детайлно изясняване, са въведени в урочните статии.

Да проверим – предлага тестови задачи за проверка, оценка и самооценка на знанията и уменията. Рубриката се появява в края на раздел/раздели. За установяването на равнището на знанията и уменията в началото на учебната година, след разделите и в края на учебната година се предлагат два варианта на тестови задачи (9 – с предложени отговори, от които верен е само един, и 1 – за създаване на писмен текст).

За следващия път – съдържа задачи, които трябва да се изпълнят за следващия урок по литература.

В урочната система строго определено място имат *уроците за обобщение* и за *преговор*. След първите четири раздела (Просвещение, Романтизъм, Реализъм, Модернизъм) и след раздела Българско възраждане е предвиден урок за обобщение (подложка в кафяво). Той синтезира и свързва всички теми и проблеми в изучените художествени текстове от раздела/разделите. В него чрез съпоставки между изучените произведения се извеждат принципни положения и се дават фонови знания.

Предложени са две теми за *преговор* (подложка в лилаво) – в началото и в края на учебника.

2. Особенности на електронния вариант на учебника по литература за 9. клас

Електронният вариант на учебника по литература за 9. клас на издателство „Булвест 2000“ е предназначен за работа в клас под непосредственото ръководство на учителя и за самостоятелна работа на учениците. Той може да подпомогне преподавателите при подготовката им за провеждане на уроците, да направи груповата рабо-

та с учениците в час по-забавна, по-интересна и по-успешна чрез използването на разнообразни електронни продукти, осигуряващи прилагането на съвременни интерактивни методи и техники в учебния процес.

Електронният вариант на учебника по литература за 9. клас включва:

- **всички урочни статии от книжното тяло** на учебника, достъпни като електронен продукт;
- **интерактивни задачи и упражнения** към урочните статии с разнообразен формат;
- **аудиоматериали**, съдържащи изпълнения на изучавани художествени текстове;
- **мултимедийни разработки** с информация за живота и творчеството на изучаваните автори, както и допълнителна информация;
- **графични материали**, включващи отделни фотографии и галерии със снимки, онагледяващи изучаваните текстове;
- **алгоритми и образци** за създаване на ученически текстове;
- **линкове** към интересни обекти в интернет, които обогатяват задължителното учебно съдържание;
- **различни по формат тестови задачи** за проверка и оценка на знанията и уменията на учениците.

Електронният вариант на учебника по литература за 9. клас дава на учителя следните възможности:

- **да преподава** предвиденото от програмата учебно съдържание, като активизира различни рецептори на учениците и по този начин да оптимизира възприемането и осмислянето на информацията;
- **да актуализира** своевременно и в желан обем информация, изучавана в предишни часове;
- **да затвърдява** знания и умения, при овладяването на които учениците срещат трудности;
- **да олекотява** осмислянето на учебното съдържание чрез акцентирание на отделни елементи от урока, като използва всички инструменти, които предоставя софтуерният продукт;
- **да онагледява** учебния материал чрез визуални и звукови средства;
- **да въвежда** по своя преценка допълнителна информация по всяка тема от включеното в учебниците съдържание;
- **да осъществява** ефективни междупредметни връзки;
- **да повишава качеството на проверката и оценката** на знанията и уменията, овладени

от учениците, чрез използване на мултимедийно представени задачи с разнообразен формат;

- да поставя индивидуални задачи на всеки ученик, да си разменя бележки и съобщения с учениците и много други активности.

Електронният вариант на учебника по литература за 9. клас може да се използва в онлайн (с интернет) режим, а след изтегляне на електронните учебници и ресурсите – и офлайн (без интернет) режим. Електронната платформа позволява достъп по всяко време от всяко място до учебното съдържание от стационарни (персонални компютри, лаптопи) и различни мобилни устройства (смартфони, таблети) с различни платформи Windows, Android и iOS. Всяка актуализация на учебното съдържание се появява автоматично в библиотеката на потребителя.

Чрез използването на електронния вариант на учебника по литература за 9. клас в обучението се прилагат на практика дидактическите принципи *нагледност* и *активност*. Работата с електронния вариант на учебника не трябва да е самоцелна. Необходимо е използването му по време на уроците да се съчетава функционално с традиционните средства на обучение.

3. Специфика на комплекта работни листове по литература за 9. клас

Помагалото е предназначено да организира работата на учениците в часовете по литература и да ги направи по-активни. С него се цели да се помогне на деветокласниците и в самоподготовката им у дома, да им се даде възможност по-задълбочено и пълноценно да усвоят предвиденото от програмата учебно съдържание.

Упражненията и задачите в работните листове дават възможност на преподавателите да проверят наученото от учениците под формата на упражнения в час и/или на домашни или контролни упражнения. Чрез тях могат да получат конкретна обратна информация за усвоените знания и умения, както и да преценят развитието на своите ученици, като проследят работата им в помагалото в рамките на срока или на учебната година.

Тъй като във всеки работен лист е предвидено място за изпълнение на задачите, помагалото замества тетрадките за работа в клас, за домашна работа, за писмени упражнения и за контролни работи.

Комплектът съдържа общо **23 работни листа**, от които:

- 17 работни листа, обхващащи всички теми от учебното съдържание на програмата по литература за 9. клас;

- 6 работни листа с тестови задачи за проверка и оценка на знанията;
- верните отговори на тестовите задачи;
- скала за превръщане на получените точки от тестовите задачи в цифрова оценка.

Задачите и упражненията във всеки работен лист са разнообразни по съдържание и по начин на изпълнение – попълване на таблици и схеми, формулиране на тема, откриване на верни твърдения, съпоставяне на два текста, характеризирани на герои, създаване на теза за дискусия по морален проблем и на план за публично изказване, и т.н.

Задачите и упражненията към всяка тема са разпределени в следните рубрики:

- **Да затвърдим и разширим знанията** – включва задачи, с които се затвърдяват и разширяват знания, свързани с теоретични постановки, с конкретни литературни термини и понятия, с художествената специфика на изучаваните текстове.
- **Да приложим наученото** – задачите и упражненията са насочени към практическото прилагане на придобитите знания и умения.
- **Да дискутираме** – предлага задачи за участие в дискусии и в публични изказвания по проблеми, интерпретирани в изучаваните художествени текстове.

Предложените тестови задачи са два вида. Първият вид са задачи с четири посочени отговора, от които верен е само един, а вторият – задачи, изискващи от учениците да формулират теза по конкретен проблем. Всяка задача е оценена според трудността ѝ с различен брой точки. Максималният брой точки от всички задачи е 24.

Тестовете са разработени в два варианта и дават възможност за проверка и оценка на знанията, като учениците се разделят на две групи.

Работните листове по литература дават възможност на учениците:

- да усвояват по-успешно и задълбочено знанията и уменията, предвидени от програмата по литература;
- да актуализират стари знания, необходими им при подготовката за различни видове изпитвания;
- да развиват уменията си за създаване на собствени текстове и за решаване на тестови задачи.

С новото помагало учителите могат да организират по-успешно работата в часовете по литература, като предложат на учениците си:

- индивидуални задачи, съобразени с възможностите и интересите на всеки от тях;
- групови упражнения и задачи, развиващи уменията за работа в екип;

- различни по формат тестови задачи за обективно оценяване на знанията и уменията на учениците

4. Книга за учителя – предназначение и съдържание

Книгата за учителя представя особеностите на обучението по литература в 9. клас, като акцентира върху възрастовите особености и рецептивните възможности на деветокласниците. Тя дава необходимата на учителя информация за съдържанието, структурата и предимствата на

учебника, на помагалото „Комплект работни листове по литература за 9. клас“ и на електронния вариант на учебника по литература. Предлага насоки за тяхното рационално използване в различните видове часове през учебната година.

Книгата за учителя включва: Учебна програма по български език и литература, компонент *литература* за 9. клас (общообразователна подготовка), откъс от ДОС, примерно годишно разпределение, методически идеи и указания за реализиране на всички теми, включени в учебника.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ, ИЗПОЛЗВАНА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА В УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ ПО ЛИТЕРАТУРА

1. Педагогическата технология като процедура

Педагогическата технология в съвременното обучение се разбира като процедура, която обединява различни операции по конструиране, формиране и контрол на знания, умения и навици, съобразени с поставените цели. Докато познатите учебни методи показват само по какъв начин се осъществява учебната дейност, то педагогическата технология вече се разбира като цялостна процедура, която включва повече компоненти:

- *цел;*
- *научни идеи, на които се опира;*
- *система от дейности на учителя и на ученика;*
- *резултати;*
- *ограничения в използването.*

Специално внимание отново трябва да се отдели на предварителното осмисляне и избора на подходите, методите, средствата и условията, чрез които се постигат заложените според програмата цели.

Оценката на резултатите от обучението показва качеството на постигнатото в образователния процес. В учебния комплект по литература авторите залагат на следните педагогически технологии:

- **Учене, основано на опит върху познание**

Например при изучаването на „Просвещението като културна епоха“ се затвърждава моделът за работа върху културна епоха – един модел, познат на учениците от 8. клас и осмислен отново в уроците за начален преговор („Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса“). Тълкуването на всички останали периоди и културни направления, изучавани в следващи часове („Романтизъм“, „Реализъм“, „Модернизъм“, „Българско възрождане“), се основава на опита, който се получава от неколкотократно прилагане на посочения модел.

- **Проблемно базирано обучение**

Художествените текстове, които се изучават в училище, откриват широка възможност за проблемно базирано обучение. Те са класически произведения от западноевропейската и от българската възрожденска литература и поставят значими проблеми – *личности* (напр. за героизма и великодушното в Осма песен на „Дон Жуан“ от Байрон, за непосредствеността, духовността, гордостта, отегчението, неудовлетвореността в „Евгений Онегин“ от Пушкин и т.н.), *колективни* (напр. за

националната гордост в „История славянобългарска“ или за ценността на свободата в поезията на Ботев), *общочовешки* (напр. за моралния избор, за смисъла на съществуването, за любовта, за смъртта и т.н. в почти всички произведения).

Проблемно базираното обучение в учебника се постига главно чрез дискуссионни елементи и есета, теми за които са предложени към всеки художествен текст.

- **Проектното ориентирано обучение**

В учебника се предлагат редица проекти за изпълнение от учениците. Те са свързани с търсене, откриване и систематизиране на информация, която трябва да се илюстрира с подходящи материали (снимки, рисунки и др.) и да се представи под формата на мултимедийна презентация. Работата по такива задачи изисква децата да работят по групи и да координират дейностите си. Така се създават умения за работа в екип.

- **Развитие на критическото мислене чрез четене и писане**

Развитието на критическото мислене на учениците се постига чрез прилагането на анализ и интерпретация на художествения текст. Тези дейности в учебника са организирани пряко чрез рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Да напишем есе по морален проблем“. Авторите градят концепцията си на визията, че художественият текст е многозначен и многопластов и не позволява еднозначно тълкуване. Това разбиране постепенно възпитава у учениците критическо мислене. То трябва да се проявява и при четенето на художествения текст, и при писането за него.

2. Методи, похвати, форми и средства, използвани в учебника

Трябва да се има предвид, че в зависимост от възрастта на учениците неминуемо доминира един от следните методи: *евристичен, репродуктивен и изследователски*. Неоснователно е очакването, че в девети клас трябва да бъде използван преди всичко *репродуктивен метод*. Наред с него авторите на учебника използват като основен метод *евристичния* с всички негови форми и средства. Това е продиктувано и от характера на съвременното обучение, което дава по-голяма свобода на учениците и търси тяхното пряко участие в учебния процес.

При деветокласниците не може да се говори за цялостно използване на *изследователски метод*, но младото поколение не приема нещо, което не е

резултат от гадено проучване и изследване. Това стои в основата на съвременната педагогическа технология. В учебника това изискване е осъществено чрез рубриките „Да приложим“ и „Дискусионен клуб“. Частичен изследователски метод се прилага и при изпълнението на проекти, които са съобразени с възрастта на учениците – провеждане на проучване, анализиране и обобщаване на откритата информация, формулиране на изводи.

Традицията в българското училище е наложила *христоматийния принцип* в учебника по литература. По тази причина след художествения текст главно място заемат въпросите и задачите като част от рубриката „Да разтълкуваме текста“, които стоят в центъра на работата в часа. Чрез тях се осъществява диалогът между учителя и учениците и се пробужда интересът, който обезпечава съучастие и осъзната съпричастност в работата на ученика. По тази причина в учебника (при всеки урок) първо стоят въпросите и задачите върху текста и цялата дейност на учителя е насочена към евристичното извеждане на отговорите. Учениците пряко трябва да участват в извеждането на тези отговори – да откриват тези отговори.

Авторите считат, че тази дейност не може да стане без допълнителна помощ. Не може да се иска ученикът да открие нещо, ако няма поне елементарна представа за явлението или не се опира на предишни знания или на опита си. Авторите последователно прокарат тези виждания при осъществяване на педагогическата технология. Това обяснява присъствието на рубриките „Да припомним“, „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“.

Успешното използване на тези рубрики обезпечава отговорите на учениците. Юношите стават активни, когато им е ясно какво ги питат, и отговарят, когато имат определени знания, когато са ангажирани емоционално, когато са съпричастни към проблемите, които се разглеждат.

Към педагогическата технология ще добавим и някои форми и средства, които са свързани с работата на учителя извън учебния час:

- *екскурзии;*
- *посещения на музеи;*
- *посещение на изложби;*
- *организиране на изложби;*
- *инсцениране на определени художествени текстове и др.*

Тази извънкласна дейност се провежда успоредно с учебната и във връзка с други изкуства и дисциплини. Това дава възможност учениците да съпоставят и оценяват самостоятелно литературните текстове и да разбират значението на междупредметните връзки.

3. Проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците – възможности, предложени в учебника

Няма никакво съмнение, че получаването на трайни и системни знания в значителна степен зависи от това как е организирана проверката на тези знания. Тя не трябва да се свежда до поставяне на една цифрова оценка. Проверката трябва да има обучаващ характер. В програмата е предвидено следното съотношение за формиране на срочната и на годишната оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60%
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от групи участия (работа в час, изпълнение на домашна работа, работа по групи и др.)	20%

Текущата оценка според изискването се определя въз основа на устни и писмени изпитвания.

Оценката за *устно изпитване* се поставя върху отговорите на учениците по време на беседата. Тук не става въпрос за цифрова оценка, която се поставя на всеки ученик по гаден въпрос. Тя е сумарна оценка, резултат от наблюдението на учителя върху отговорите на учениците по време на беседата. В този смисъл учителят поставя оценка на отделни ученици, но в същото време преценява състоянието на подготовката на целия клас върху определен художествен текст, върху раздел и т.н.

В съвременното литературно обучение по-голяма роля има *писменото изпитване* (не става въпрос за писмените съчинения). В учебника по литература са предложени различни видове тестови задачи за проверка, оценка и самооценка:

- за установяване на знанията и уменията в началото и в края на учебната година (тестови задачи за установяване на входното и изходното равнище);
- за установяване на знанията и уменията върху един или няколко раздела.

Тестовите задачи са различни по формат и по трудност. Предложена е информация за точките, които носи всяка правилно решена задача, и примерна скала за превръщането на точките в цифрова оценка.

В 9. клас се предвижда за изучаване следният вид писмен текст:

- резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.

В учебника се предлага не само алгоритъм за създаване на този вид писмен текст, но и алгори-

тъм за самооценяване и оценяване на създадения текст.

Според авторите на учебника *оценките от контролни и класни работи* не трябва да имат само цифрово изражение. За учителя те трябва да бъдат основание за преценяване на равнището на

знания и умения за даден конкретен момент и да служат като ориентир за подобряване на работата му.

Оценката *от други участия* в учебната работа не трябва да се пренебрегва от учителите, защото тя допълнително мотивира юношите.

РАБОТА С УЧЕБНИКА ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 9. КЛАС НА ИЗДАТЕЛСТВО „БУЛВЕСТ 2000“

Според програмата по български език и литература за компонента *литература* са предвидени 1,5 часа седмично, от които 0,5 часа за развиване на комуникативните компетентности. Това означава – 54 часа по литература в рамките на учебната година, от които 18 часа са за развиване на комуникативните компетентности. Препоръчителното процентното разпределение между различните видове уроци в програмата е следното: за нови знания – 44%, за упражнения – 33%, за преговор – 6%, за обобщение – 6% и за контролни и класни работи – 11%.

В учебника това препоръчително изискване е спазено, като са предложени:

- **16 теми** на уроци за нови знания, които трябва да се реализират в рамките на 18 часа;
- **12 теми** на уроци за упражнение, които трябва да се реализират в рамките на 12 часа;
- **2 теми** за преговор, за които са предвидени 2 часа;
- **2 теми** за обобщение, за които са предвидени 2 часа;
- **4 места** в два варианта за контролни работи (за компонента *литература* се предвиждат 4 часа за контролни работи и 2 часа за класна работа).

От една страна, това процентно разпределение по видове уроци създава впечатление за ограничаване на учителя, особено на учителя по литература, който е склонен към по-разкрепостено мислене. Разбира се, че съществува тази опасност. От друга страна обаче, това разпределение е продиктувано заради концепцията за обучение, в основата на която стои преди всичко превръщането на знанията в умения.

По принцип уроците за нови знания се отличават от тези за упражнение по цел. В обучението по литература в съдържателен план те не могат да се различават много, защото взаимно се допълват. И уроците за нови знания, и уроците за упражнение винаги са съобразени с художествения текст, който се изучава, и се подчиняват на тема, определена от него. Темите при различните видове уроци са разнообразни, но винаги са подчинени на основната идея, обективно разкрита в текста. Заедно с това те са формуирани така, че да водят до очакваните резултати, заложили в учебната програма. Всеки от двата вида уроци е звено в една верига, в която организирано и постепенно се постигат пълнота, задълбоченост и разнообразие. Така според възрастта на учениците и според

ограничения им литературен и житейски опит се изяснява художественият текст. Следва се принципът за единство на *научност* и *достъпност* – върви се от простото към сложното.

И уроците за нови знания, и уроците за упражнение са организирани предимно върху беседа с въпроси и задачи, подчинени на една тема, логически обвързани и йерархически подредени по трудност. В този смисъл няма рязка граница между двата вида уроци. Съществената разлика е, че при урока за **нови знания** учениците се запознават или с характеристиките на определена културна епоха, или със съдържанието на конкретния художествен текст – чрез самостоятелен предварителен прочит въкъщи, особено ако текстът е по-обемен, чрез прочит на учителя/на учениците или чрез изслушване на актьорско изпълнение.

Обикновено първите въпроси от рубриката „Да разтълкуваме текста“ водят към проверка на възприятията на учениците. В тази посока е и изясняването на значението на непознатите думи.

Урокът за нови знания е основан върху беседа и обикновено (с изключение на уроците за културните епохи и направления) е организиран около следните рубрики и подрубрики:

Авторът

Да прочетем текста

Художествен текст или откъс от него

- *Информация за сюжета на непубликуваните в учебника части на художествените текстове*
- *Речник на непознатите думи*

Да разтълкуваме текста

- *Въпроси и задачи*
- *Жанрът. Художествените особености*
- *Сюжетът и композицията (за епически текстове)*
- *Композицията (за лирически текстове)*
- *Заглавието*
- *Проблемите и конфликтите*
- *Героите*
- *Ценностите, идеите, посланията*
- *Текстът в контекста на своето време*

Речник (теоретични понятия, вкл. нови понятия)

Енциклопедия

Тук е мястото да уточним, че подрубриците не се следват механично от авторите на учебника, а се прилагат творчески в зависимост от спецификата на художествения текст.

В центъра на **уроците за упражнение** стои повторението на предишни знания и прилагането им в различна ситуация. Заедно с това тези уроци трябва да разширят, обогатят и затвърдят знанията и уменията на учениците. По тази причина в тях някои от рубриките носят същите заглавия, като са въведени и съвсем нови рубрики. Всички упражнения имат точно определена тема. Тя е следвана последователно при въпросите, върху които е организиран урокът. Така у учениците се формират знания и умения за целенасочена работа. Уроците за упражнение са организирани около следния структурен модел:

Въпроси и задачи

Да приложим наученото

Дискусионен клуб

Работа по проект

Да напишем есе по морален проблем

Преговорните уроци в учебника имат конспективен характер. Като се отговаря на препоръчителното процентно разпределение, уроците за преговор са разположени в началото и в края на учебника. Урочните статии включват три компонента:

- инструкции за актуализиране на знанията по темата;
- задачи за преговор;
- илюстративен материал, подпомагащ преговора.

Първата преговорна тема е: *„Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса“*. Целта е да се актуализират знанията и уменията, усвоени в 8. клас, като се акцентира на онези от тях, при които учениците срещат по-големи трудности. Предложените по темата упражнения и задачи са съобразени с теста за установяване на входното равнище на знания и умения.

Втората преговорна тема е: *„Литература на*

Просвещението, романтизма, реализма, модернизма и Българското Възраждане“. Работата по тази тема подготвя учениците да се справят със задачите от теста за установяване на изходното равнище на знания и умения, придобити в часовете по литература в 9. клас.

Уроците за обобщение са предвидени за затвърдяване на знанията и на уменията върху художествените текстове, изучавани във всеки от трите раздела. Урочните статии съдържат три компонента:

- въпроси за обобщение;
- синтезирана информация по темата за обобщение;
- задачи за изпълнение в клас или за домашна работа.

За беседата в тези уроци трябва да се подберат възлови въпроси, предимно тези, на които се е спряло вниманието на учениците при изучаване на конкретните художествени текстове и които са възбудили повече спорове. Знанията не се представят детайлно, а обобщено. В уроците за обобщение са предложени задачи със занимателен и творчески характер.

Уроците за развиване на комуникативните компетентности следват строго наименованието на вида текст и мястото им в Програмата – включени са в отделен раздел („Създаване на резюме“) в края на учебника.

- **2 теми** на уроци за нови знания, които трябва да се реализират в рамките на 2 часа;
- **16 теми** на уроци за упражнение, които трябва да се реализират в рамките на 16 часа.

Предложени са и достатъчно теми за създаване на есе по морален проблем, аргументативен текст, познат на учениците от предходната учебна година.

УТВЪРДИЛ

Директор: .....
(Име, фамилия, подпис)

Примерно годишно тематично разпределение по литература за 9. клас

Съкращения: НЗ – нови знания; У – упражнение; ПР – преговор; КР – контролна работа; О – обобщение

Първи срок

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
1./IX	1. Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса	ПР	Актуализиране на знания и умения, придобити в 8. клас.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка	
1./IX	2. Тест – входно равнище	КР	Установяване на входното равнище на знанията и уменията.		Упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	
2./IX	1. Просвещение 3. Просвещение като културна епоха	НЗ	Познава значението на Просвещението като културна епоха. Различава отличителни за епохата на Просвещението светозгледни идеи.	Просвещение	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Просвещението.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
3./X	4. Джонатан Суифт. „Пътешествията на Гъливер“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Пътешествията на Гъливер“. Познава значението на понятието сатира. Тълкува изучените откъси от „Пътешествията на Гъливер“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.	сатира	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Просвещението.	беседа устно изложение	
3./X	5. Изобличителната сила на сатирата в „Пътешествията на Гъливер“	У	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Пътешествията на Гъливер“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Просвещението, и обосновава позиция по тях.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
4./X	6. Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повестователен текст	НЗ	Познава особеностите на резюмето на (откъс от) изучен повестователен текст.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствен стил на учене.	беседа устно изложение	
5./X	7. Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повестователен текст	НЗ	Познава особеностите на резюмето. Създава резюме на (откъс от) изучен повестователен текст		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствен стил на учене.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
5./X	8. Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повестователен текст	У	Създава писмени и устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извлича и обработва информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
6./IX	II. Романтизъм 9. Романтизмът като културно направление	НЗ	Познава значението на романтизма като културна епоха и като направление в литературата. Различава отличителни за епохата на романтизма светогледни идеи. Обяснява прилики и разлики между светогледни идеи на Просвещението и романтизма в контекста на културната динамика.	романтизъм	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
7./IX	10. Джордж Байрон. „Дон Жуан“	НЗ	Познава значението на понятието поема. Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в VIII песен от „Дон Жуан“. Тълкува VIII песен от „Дон Жуан“ съобразно роговите и/или културно-историческите характеристики на творбата.	поема	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
7./IX	11. Романтическият героизъм в Осма песен на „Дон Жуан“	У	Различава проявления на характерни черти на романтизма като направление в литературата в VIII песен от „Дон Жуан“ и я тълкува съобразно посочените проявления. Разпознава тропи и фигури в VIII песен от „Дон Жуан“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в VIII песен от „Дон Жуан“.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
8./IX	12. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
9./IX	13. Александър Пушкин. „Евгений Онегин“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в III и VIII глава от „Евгений Онегин“. Тълкува III и VIII глава от „Евгений Онегин“ съобразно родовите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на романтизма като направление в литературата в III и VIII глава от „Евгений Онегин“ и ги тълкува съобразно посочените проявления.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
9./IX	14. Героите на времето в романа „Евгений Онегин“	У	Разпознава тропи и фигури в III и VIII глава от „Евгений Онегин“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в III и VIII глава от „Евгений Онегин“.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езично-вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
10./X	15. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
11./X	III. Реализъм 16. Реализъмът като метод и направление в литературата и в изкуството	НЗ	Познава значението на реализма като направление (и метод) в литературата.	реализъм	Съпоставяне и различаване на светозорните идеи, характерни за Просвещението, романтизма, реализма и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
11./X	17. Оное дво Балзак. „Дядо Горюо“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дядо Горюо“. Тълкува „Дядо Горюо“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на реализма в романа „Дядо Горюо“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.		Съпоставяне с личния си опит интересирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за реализма, и обосновава позицията по тях.	беседа устно изложение	
12./X	18. Реалистичното изображение на времето и нравите в романа „Дядо Горюо“	У	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Дядо Горюо“ и обяснява функциите им. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Дядо Горюо“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позицията по тях. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Дядо Горюо“.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
13./X	19. Резюме на съдържанието на (откъс от) повествователен текст	У	Познава особеностите на резюмето. Създава резюме на (откъс от) изучен повествователен текст.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
13/X	20. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
14./I	21. Постава Флорбер. „Мадам Бовари“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в откъс от „Мадам Бовари“. Тълкува изучения откъс от „Мадам Бовари“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на реализма в откъс от „Мадам Бовари“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.		Тълкуване на изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики. Съпоставяне с личния си опит интерпретиран в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти.	беседа устно изложение	
15./I	22. Илюзии и действителност в глава VII на „Мадам Бовари“	У	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в откъс от „Мадам Бовари“ и обяснява функциите им. Съпоставя с личния си опит интерпретиран в откъс от „Мадам Бовари“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа (или изследователска, или комуникативна) задача, свързана с изработване на сценарий за филм по „Мадам Бовари“.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
15./I	23. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
16./I	IV. Модернизъм 24. Модернизъмът като литературно направление	НЗ	Познава значението на модернизма като направление в литературата. Различава характерни черти на модернизма. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска (или комуникативна, или творческа) задача, свързана с проявления на модернизма в европейското изкуство.	модернизъм	Различаване на светогледни идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модернизма, и обясняване прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.	беседа устно изложение	
17./I	25. Символизъм. Шарл Бодлер. „Сплин“. Пол Верлен. „Есенна песен“	НЗ	Познава значението на символизма в контекста на модернизма. Тълкува „Сплин“ на Ш. Бодлер съобразно родовите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Тълкува „Есенна песен“ на Пол Верлен съобразно родовите, жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.	символизъм	Различаване на светогледни идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модернизма, и обясняване прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
17./II	26. „Сплин“ на Шарл Бодлер и „Есенна песен“ на Пол Верлен	У	Различава проявления на характерни черти на символизма в лирически текстове на Шарл Бодлер и на Пол Верлен и тълкува творбите съобразно посочените проявления. Разпознава тропи и фигури в „Сплин“ и в „Есенна песен“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие на тези текстове.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
18./ II	27. Есе по морален проблем, интернет-преглед в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
19./II	28. Просвещение, романтизъм, реализъм, модернизъм	О	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху съответните раздели.		Различаване на светогледни идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модернизма, и обясняване прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.	беседа устно изложение	
19./ II	29. Тест върху съответните раздели	КР	Установяване на знанията и уменията върху съответните раздели.		Упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
20./ III	V. Българско възраждане 30. Литература на Българското възраждане	НЗ	Познава значението на Българското възраждане като литературен период. Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи. Обяснява прилики и разлики между светогледни идеи на Ренесанса, Просвещението, романтизма и Българското възраждане в контекста на културната динамика.	Българско възраждане	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модерността и Българското възраждане и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
21./III	31. Паисий Хилендарски. „История славянобългарска“ – програма на Българското възраждане	НЗ	Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в Предисловието на „История славянобългарска“. Тълкува Предисловието на „История славянобългарска“ съобразно културно-историческите характеристики на творбата.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модерността и Българското възраждане и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
21./III	32. Величествено българско минало – основание за национална гордост	У	Съпоставя с личния си опит интерпретиран в Предисловието на „История славянобългарска“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позицията по тях.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
22./III	33. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
23./III	34. Петко Славейков. „Изборът на Белоногата“	НЗ	Тълкува „Изборът на Белоногата“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Оценява заворшека на „Изборът на Белоногата“ във връзка със сюжета на творбата и/или с изразените в нея преживявания. Различава проявления на характерни черти на романтизма в „Изборът на Белоногата“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозледните идеи, характерни за Просвещението, романтизма, Българското възраждане и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
23./III	35. Проблемът <i>свое</i> – <i>чуждо</i> в поемата „Изборът на Белоногата“	У	Познава тропи и фигури в „Изборът на Белоногата“ и обяснява функциите им. Различава отличителни за Българското възраждане светозледни идеи, проявени в „Изборът на Белоногата“, и обяснява прилики и разлики между тях и светозледните идеи, характерни за Просвещението и романтизма, в контекста на културната динамика.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и образотелен), музикален. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
			Съпоставя с личния си опит интерпретиран в „Изборът на Белоногата“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Изборът на Белоногата“.				

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
24./IV	36. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
25./IV	37. Христото Ботев. Самотата и страданието на човека в „Майце си“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Майце си“. Разпознава тропи и фигури в „Майце си“ и обяснява функциите им.		Съпоставяне и различаване на последните идеи, характерни за романтизма, Българското възрождение и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
25./IV	38. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
26./IV	39. Аспекти на героическата смърт в „Хаджи Димитър“ и „Обесването на Васил Левски“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на баладата и на одата, проявени в „Хаджи Димитър“, и на елегията – в „Обесването на Васил Левски“. Разпознава тропи и фигури в „Хаджи Димитър“ и „Обесването на Васил Левски“ и обяснява функциите им.		Съпоставяне и различаване на последните идеи, характерни за романтизма, Българското възрождение и съвременната епоха. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
27./IV	40. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
27./IV	41. Смъртта и безсмъртието	У	Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в творби на Христо Ботев, и обяснява прилики и разлики между тях и светогледните идеи, характерни за Просвещението и романтизма, в контекста на културната динамика.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	
28./V	42. Ботевият антитемпорален творенията „Странник“ и „В механиката“	У	Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в творби на Христо Ботев, и обяснява прилики и разлики между тях и светогледните идеи, характерни за Просвещението и романтизма, в контекста на културната динамика.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	
29./V	43. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
29./V	44. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
30./V	45. Социалната несправедливост и революцията в „Елегия“ и в „Смешен плач“ на Христо Ботев	НЗ	Различава отличителни за Българското възрождане светогледни идеи, проявени в творби на Христо Ботев, и обяснява прилики и разлики между тях и светозгледните идеи, характерни за Просвещението и романтизма, в контекста на културната динамика.		Съпоставяне и различаване на последните идеи, характерни за романтизма, Българското възрождане и съвременната епоха. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	
31./V	46. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
31./V	47. Проблемът за робството и социалната несправедливост в стихотворението „Елегия“ и в памфлета „Смешен плач“	У	Разпознава тропи и фигури в „Елегия“ и „Смешен плач“ и обяснява функциите им. Тълкува „Елегия“ и „Смешен плач“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбите.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка учебна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
32./V	48. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
33./VI	49. Борбата като отхвърляне на лъжата в „Моята молитва“ на Христо Ботев	У	Тълкува „Моята молитва“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
33./VI	50. Есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
34./VI	51. Класна работа	КР	Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
35.VI	52. Класна работа	КР	Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информацията от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
35./VI	53. Българско възраждане	О	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху съответния раздел.		Различаване на светогледни идеи, характерни за Българското възраждане.	беседа устно изложение	
36./VI	54. Литература на Просвещението, романтизма, реализма, модернизма и Българското възраждане	ПР	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху съответните раздели.		Различаване на светогледни идеи, характерни за Просвещението, романтизма, модернизма и Българското възраждане, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.	беседа устно изложение	

МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ И РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В УЧЕБНИКА ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 9. КЛАС

Тема: Начален преговор – урок за преговор

План на урока	1. Запознаване с информацията от таблиците 2. Отговор на въпросите към всяка от таблиците 3. Изпълнение на задачите от рубриката „Да приложим“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>епос, лирика, драма, митология, Библия, Античност, Средновековие, Ренесанс</i> . – Разпознават и определят по основни белези жанра на художествен текст (<i>епическа поема, трагедия, житие, полемично слово, новела, роман, сонет</i>). – Могат да определят основната тема на изучените в 8. клас художествени текстове, героите, техните роли и характерните им черти, да посочват конфликтите, да осмислят ценностите, които тези текстове утвърждават – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за изучените в 8. клас жанрове и художествени текстове.
Съдържателни акценти	Актуализацията се осъществява, като за всеки клас конкретно се отчита усвоеното от учениците. Отделя се по-голямо внимание на онези понятия от програмата за 8. клас, които не са усвоени. Съпоставка на информацията в таблиците – прилики и разлики в особеностите на изучените жанрове.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, художествени текстове за онагледяване по избор в зависимост от интересите и възможностите на учениците
Допълнителни дейности	Организиране на състезание
Допълнителни задачи	Състезание за най-пълни и най-много верни отговори на въпросите от заг. № 2 от рубриката „Да приложим“.
Задачи за контрол	Задачи 1. – 3. от рубриката „Да приложим“.

Тема: Установяване на входното равнище на знанията и уменията на учениците

Вид на урока – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последната изисква създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	А	В	В	Б	Б	Б	В	А	<p>Примерен отговор: Мъдростта, за която говори хорът в заключителните си думи, означава да се признават и зачитат човешките граници. Почитта към боговете стои над всичко и е равносилна на почит към световния ред, а човешките закони са създадени от определени хора в определени обстоятелства и не могат да имат абсолютен авторитет. Трагичната съпротива на Антигона и провалът на Креон убедително показват тази истина. Но страданието и на двамата герои изгражда по-сложно морално послание. Човек не може да живее и да бъде щастлив без връзката с други хора, по-близки и по-далечни, живи и мъртви. Неслучайно трагическият герой остава неразбран и сам; неслучайно Креон е наказан със загуба на най-скъпите си хора. Мъдростта означава съхраняване на хуманността и търсене на умереност и равновесие. Божествените и човешките закони са еднакво необходими за уреденото човешко общество. Подценяването на едните или на другите, на семейния или на гражданския дълг, на личните или на общите интереси е пагубно за човешките същества. Те имат нужда от всички тези опори, за да живеят в хармония помежду си и с природния свят.</p>

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	Г	А	В	Б	Г	В	В	А	<p>Примерен отговор: В монолога си за човека като „великолепно творение“ Хамлет подчертава контраста между ренесансовия идеал и действителността такава, каквато той я възприема. Думите му предават характерното за Ренесанса възхищение от човека и мирозданието. За Хамлет обаче елементите на идеала (земята, небето и човекът) са се превърнали в своята противоположност. Героят подчертава, че това е негово субективно усещане – „за мен“. На ренесансовото схващане за красотата и величието на мирозданието с неговото най-прекрасно творение – човека, Хамлет отговаря с препратка към старозаветното схващане за човека като създаден от пръст (или прах) и обречен да се върне в пръстта.</p> <p>Разочарованието на Хамлет от човека има две страни. Той е огорчен и обезверен от моралния упадък на хората около себе си, включително най-близките. Коварството на Клавдий, неверността на Гертруда, предателството на приятелите, безволието на Офелия, използвана като примамка от Клавдий и Полоний – всичко това изпълва Хамлет с разочарование и болка. Неговата печал обаче има и по-дълбока причина – и това е съмнението въобще в смисъла на човешкото съществуване, обречено на страдания и смърт.</p>

Верните отговори (вариант 1 и вариант 2) на задачи 1 – 9 се оценяват с по 1 точка, а отговорът на задача 10 може да се оцени с точки от 0 до 6. Максималният брой точки от всички задачи е 15.

Може да се използва следната примерна скала за преобразуването на точките в цифрова оценка:

- 14 – 15 т. – Отличен
- 12 – 13 т. – Мн. добър
- 9 – 11 т. – Добър
- 5 – 8 т. – Среден
- 0 – 4 т. – Слаб

I. Просвещение

Тема: Просвещението като културна епоха – урок за нови знания

План на урока	1. Поява, същност, времев и пространствени граници на Просвещението 2. Идеите на Просвещението – научната революция и научният метод – критика на обществения ред – философски идеи: силата на разума, религиозна толерантност, лични права и свободи, развитие и прогрес 3. Политически, социални, културни процеси, предизвикани от идеите на Просвещението 4. Просвещението в литературата – класицизъм – трагедия, философски роман – хумор – литературни салони 5. Просвещението в другите изкуства
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>културна епоха, Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, научна революция, научен метод, класицизъм</i> . – Разпознават и коментират характеристиките на произведенията от различни културни епохи.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Ренесанса, за представата за твореца през Ренесанса, за антропоцентризма, за понятието за свобода.
Съдържателни акценти	Представя се историческият контекст на Просвещението, времевите му граници, разпространението му в литературата и изкуството на европейските държави. Изясняват се приликите и разликите в светогледните идеи на Ренесанса и Просвещението. Разглеждат се основните идеи на Просвещението и тяхното значение за политическите процеси и за съвременното устройство на демократичните общества. Изяснява се значението на понятието <i>класицизъм</i> и се открояват основните му характеристики в литературата и изкуството; обсъжда се защо Античността отново е образец във века на Просвещението. Изтъква се ролята на публичните места и средства за общуване с нови идеи и с произведенията на изкуството.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работа с рубриката „Енциклопедия“, работен лист № 1
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 1. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Интерпретация на картината на Жак-Луи Давид „Клетвата на Хораците“. Търсене в интернет на информация за романа на Д. Дефо и персонажа Робинзон Крузо, посочване на символиката, с която се свързва (изолация, трудолюбие, упоритост, издръжливост и пр.).
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от първия раздел на работен лист № 1.
Примерен отговор на въпрос 8	Картината на Джоузеф Райт „Философ, обясняващ модел на слънчевата система“ носи чертите на бароковото изкуство – ярък контраст между светли и тъмни части, който придава драматизъм на изображението. Светлината на лампата озарява лицата и символизира самата просвета, която озрява живота на хората като слънце. Нарисувани са две малки момчета, две млади жени и двама млади мъже – различни лица от различни възрасти, които не изглеждат нито като аристократи, нито като учени и студенти, т.е. те са обикновени хора, жадни за знания. Всички са погълнати от демонстрацията на учителя, чиято фигура се откроява и привлича вниманието. Тази фигура олицетворява притегателната сила на науката за все по-широки кръгове от хора, които искат да си обяснят света.

Примерен отговор на въпрос 9	<p>Картината на Жак-Луи Давид „Клетвата на Хораациите“ е показателна за художествените особености и посланията на класицизма. Самата тема насочва към вечните идейни и морални образци от Античността. Още от Ренесанса и особено в XVIII и началото на XIX в. т.нар. „историческа живопис“, т.е. пресъздаването на важни исторически събития, се ценят изключително високо, смята се за културно и морално извисяваща, поучителна и престижна.</p> <p>Композицията на платното е изцяло подчинена на принципите на симетрията и контраста. Персонажите са погредени в три групи, с ясно изразена централна позиция на бащата, който символизира отечествения дълг и традицията. Вляво има три мъжки фигури, вдясно – но и по-назад – три женски (групирани заедно с децата). Тригелната структура се подчертава от фона – чрез архитектурна композиция от две колони и три арки.</p> <p>Мъжките фигури в предния план са изправени, здраво стъпили на земята, с вдигнати нагоре ръце, телата им са изпънати; излъчват твърдост, сила, решителност. Женските фигури са сегнали, гледат надолу, линиите на телата им са меки и извити, цялостното излъчване е на слабост, безпомощност, униние. Контрастът се допълва от цветовете. Мъжките фигури са изобразени с по-чисти и силни цветове, сред които се откроява червеният; женските – с по-приглушени и пастелни. Като цяло обаче цветовата гама е съвръжана, без много ярки тонове.</p> <p>Художествените средства съответстват на просвещенския дух на рационалност и яснота, а идейните внушения – на акцента върху моралните добродетели. Доблестта, мъжеството и изпълнението на дълга са поставени високо в йерархията на ценностите, независимо от жертвите и мъката, която носят в малкия свят на личните съдби.</p>
------------------------------	---

Тема: Джонатан Суифт. „Пътешествията на Гъливер“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Джонатан Суифт 2. Произведението – творческа история, деление на части, рецепция (детски агапации, филми, гумата лилипут и интернет порталът yahoo.com) 3. Сюжетно действие 4. Запознаване с откъси от Първа глава на Първа част и Първа глава на Втора част на „Пътешествията на Гъливер“ 5. Художествени особености, разказ в първо лице; понятието <i>сатира</i> 6. Жанрът на „Пътешествията на Гъливер“ – сатиричен роман 7. Тълкуване на проблемите и идеите в текста 8. Текстът в контекста на своето време – главната роля е отредена на човек от средната класа (а не рицар, принц и пр.); исторически препратки (например завоеванията и колонизацията; социалната йерархия); литературен контекст (характеристики на философския роман)
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>сатира, пародия, роман, разказ в първо лице</i>. – Умеят да характеризират героите и да откриват значението на детайлите. – Формулират идеите и посланията на текста; коментират ролята на фантастичните елементи. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествения текст.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за пародия и роман; за ирония.</p> <p>Актуализиране на познанието за ролята на разказвача в повествователен текст.</p>
Съдържателни акценти	<p>Представят се характерът на творчеството на Дж. Суифт, изобличителният патос, чувствителността към социални и политически проблеми.</p> <p>Представя се творческата история на романа и се прави съпоставка с романа „Дон Кихот“.</p> <p>Изясняват се непознатите думи; понятията <i>псевдоним, сарказъм, сатира</i>.</p> <p>Коментира се тонът на разказа и как той характеризира героя разказвач.</p> <p>Разкриват се елементите на сатиричното изображение (ирония, пародия, значещи детайли, преувеличение, фантастични елементи).</p>

	Подчертава се критичният дух на сатиричния роман – героят е наблюдателен (предава наблюденията си с незначителни детайли и с научен тон); толерантен (за разлика от повечето пътешественици и завоеватели); достига до изводи за относителността на човешките представи и разбирания.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 2
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 2. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Издирване и идентифициране на сатирични текстове, издания, изображения; посочване на обекта на сатирично осмиване. Изработване на фотомонтаж, в който учениците са малки или големи спрямо околната среда.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от първия раздел на работен лист № 2.

Тема: Изобличителната сила на сатирата в „Пътешествията на Гъливер“ – урок за упражнение

План на урока	1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението; съпоставка на героите в трагедията, в романа и в сатиричния роман 2. Дискутиране на връзката между хумора и изобличението 3. Анализ на откъси от Първа и от Втора част на романа. Открояване на конкретни исторически препратки. Дискутиране на ролята на иронията в сатиричното изображение. Изводи за изобличителната сила на сатирата 4. Съпоставка на третият раздел на темата за срещата с „другия“ в „Пътешествията на Гъливер“ и в „Одисея“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават жанровите характеристики на сатиричния роман. – Анализират откъси от произведението с разбиране за жанровите му особености. – Идентифицират и интерпретират елементи на сатирично изображение в различни текстове и изображения. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за сатиричното изображение; за видовете ирония; за светогледните идеи на Просвещението.
Съдържателни акценти	Коментира се ролята на сатирата в обществения живот. Подчертава се универсалното звучене на сатирата на фона на конкретната критика на исторически определени феномени (например войните между Англия и Франция и войната въобще). Интерпретира се темата за другостта в „Одисея“ и в „Пътешествията на Гъливер“ – другостта като заплаха за собственото съществуване и отстояване като човешко съществуване (а не като храна); като средство за по-добро разбиране на света и за саморазбиране. Дискутират се различни жанрови форми и проявления на сатиричното и се правят изводи за различните явления, които се осмиват, и за различните степени на сатирична острота.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Въпроси и задачи“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“; втори раздел „Да приложим наученото“ на работен лист № 2
Допълнителни дейности	Работа с рубриката „Енциклопедия“, откриване на утопични и антиутопични черти в произведението. Издирване и представяне на текстове и филми, относими към жанра антиутопия.
Допълнителни задачи	Задачи от втория раздел „Да приложим наученото“ в работен лист № 2.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от първия раздел на работен лист № 2, както и тест „Просвещение“.

II. Романтизъм

Тема: Романтизмът като културно направление – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поява, същност, времеве и пространствени граници на романтизма 2. Сравнение между светогледните идеи на Просвещението и на романтизма 3. Ценностите на романтизма <ul style="list-style-type: none"> – човешката индивидуалност – търсенето на изгубеното единство с всемира – свободата 4. Романтическият герой 5. Романтическата образност 6. Романтизмът в другите изкуства
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>Просвещение, културна епоха, разум, рационализъм, интуиция.</i> – Разпознават и коментират характеристиките на произведенията от различни културни епохи.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Просвещението, представата за твореца през Ренесанса и през Просвещението, понятието за свобода.
Съдържателни акценти	<p>Представя се историческият контекст на романтизма, времевите му граници, разпространението му в литературата и в изкуството на европейските държави. Изясняват се приликите и разликите в светогледните идеи на Просвещението и на романтизма.</p> <p>Разглеждат се основните ценности на романтизма и тяхното проявление в литературата.</p> <p>Обща характеристика на романтическия герой – свободолюбие, самота, полюсни преживявания. Изясняване на връзката между романтическия герой и образът на твореца при романтизма.</p> <p>Обща характеристика на типични за романтизма теми, мотиви и изразни похвати. Ролята на природата като образец. Символ и ирония. Оценностяване на народното творчество.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 4
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 4. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Търсене в интернет на картини от периода, изобразяващи корабкрушения. Търсене и представяне на изображения, свързани с Байроновия „Дон Жуан“.
Задачи за контрол	Задачите от тест „Романтизъм“.

Тема: Джордж Байрон. „Дон Жуан“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Байрон – исторически контекст, индивидуални особености 2. Произведението – обща структура на „Дон Жуан“, деление на песни, история на публикацията 3. Образът на Дон Жуан в литературата и специфика на Байроновата интерпретация 4. Жанрът на „Дон Жуан“ – епическа поема със сатиричен характер 5. Сюжетно действие 6. Запознаване с откъси от Осма песен на „Дон Жуан“ 7. Тълкуване на проблема за героизма и славата в „Дон Жуан“
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават жанра епическа поема и разбират неговите трансформации. – Актуализират и задълбочават знанията си за сатирата. – Съпоставят темата за героизма в класическия епос и в „Дон Жуан“ на Байрон.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за епос и епическа поема.</p> <p>Актуализиране на познанието за романтическия герой и разпознаване на тези характеристики в героя Дон Жуан и в лирическият говорител на поемата.</p> <p>Актуализиране на знанията за понятието <i>сатира</i>.</p>

Съдържателни акценти	<p>Биографията на Байрон и образът на Байрон като емблема на романтичния творец – бунтарство, презрение към обществото и общоприетия морал, търсене на уединение, изгнаничество, саморазрушителни страсти.</p> <p>„Дон Жуан“ и трансформациите на епическия модел. Сатира, ирония, пародия и снизяване на високите теми за любовта и героизма.</p> <p>Герой и говорител в „Дон Жуан“. Дон Жуан е носител на наивното и чистосърдечното в човешката природа, а лирическият говорител ни представя гледната точка на разочарованието от непостижимостта на идеала.</p> <p>Запознаване със сюжетното действие в „Дон Жуан“ и съдържанието на Осма песен. Сатирата в Осма песен – заг стремеж към слава се крие суета, а заг привидния героизъм – алчност и жестокост.</p> <p>Заклеймяването на властниците, за които човешкият живот не представлява ценност.</p> <p>Благородството на Дон Жуан – спасяването на момиченцето, възхищението пред мъжеството на стария хан.</p> <p>Възхвалата на простото, природно съществуване – вмъкнатата история на Даниел Бун.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 5 – разделите „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“
Допълнителни дейности	Търсене и представяне на снимки или видеоклипове на изпълнители на ролята на Дон Жуан в различни театрални, филмови или музикални произведения.
Допълнителни задачи	Работен лист № 5.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, тест „Романтизъм“ от Работните листове.

Тема: Романтичният героизъм в Осма песен на „Дон Жуан“ – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението 2. Анализ на жанровите характеристики на „Дон Жуан“ 3. Съпоставка между образите на Ахил и Дон Жуан 4. Опозицията „природа – общество“. Съпоставка между образа на Бун в „Дон Жуан“ и този на Следотърсача в романа на Джеймс Фенимор Купър
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават жанровите характеристики на <i>епическата поема</i>. – Имат знания за литературната интерпретация на темата за героизма в различни произведения. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за жанра епическа поема.</p> <p>Актуализиране на знанията за характеристиките на героя в Омировия епос.</p> <p>Актуализиране на знанията за светогледните идеи на романтизма.</p>
Съдържателни акценти	<p>Изясняване на романтичните ценности и тяхното проявление в Осма песен на „Дон Жуан“:</p> <ul style="list-style-type: none"> – противопоставянето между природата и обществото; – утвърждаването на жертвоготовността; – благородството и хуманизмът. <p>Изясняване на основните аспекти на сатиричното изобличение в „Дон Жуан“ – използването на стремежа към слава и героизъм за нечисти цели от властниците.</p> <p>Интерпретация на Дон Жуан като модерен герой – сложна натура, изградена от различни пластове.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	въпроси и задачи от учебника, работен лист № 5 – раздел „Да приложим наученото“
Допълнителни дейности	Прочит на откъс от романа „Следотърсачът“ на Джеймс Фенимор Купър.
Допълнителни задачи	Работен лист № 5.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, тест „Романтизъм“.

Тема: Александър Пушкин. „Евгений Онегин“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Пушкин – произход, образование, отношения с властите, личен живот, поетични и прозаични съчинения 2. Произведението – жанр, стихотворна организация, деление на книги, влияние на Байрон 3. Сюжетно действие 4. Запознаване с откъси от Трета и Осма книга на „Евгений Онегин“ 5. Изясняване на композицията и на персонажната система 6. Тълкуване на проблемите, конфликтите и посланията в романа
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>романтически герой, поезия, строфа, композиция</i>. – Разбират жанровото своеобразие на „Евгений Онегин“ и връзката му с епическата поема. – Определят особеностите на композицията. – Умеят да характеризират героите и да ги съпоставят. – Формулират идеите и посланията на текста. – Разпознават характеристиките на романтическия герой и неговите трансформации; оценяват значението на „неопределения“ финал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествения текст.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за романа.</p> <p>Актуализиране на познанието за романтическия герой и разпознаване на неговите характеристики в героя Евгений Онегин.</p> <p>Актуализиране на понятието <i>ирония</i>.</p>
Съдържателни акценти	<p>Принципът на симетрията в „огледалната“ композиция (черти на класицизъм, съпоставка с „Илиада“).</p> <p>Принципът на симетрията в персонажната система и значението на контраста.</p> <p>Принципът на симетрията в размяната на ролите на главните герои.</p> <p>„Евгений Онегин“ и трансформациите на романтическия герой. Конфликт между идеал и действителност, между герой/героиня и среда.</p> <p>„Евгений Онегин“ и трансформациите на романтическия герой. Ирония, пародия и снизяване на класическия романтически модел (от мечател и бунтар към „излишния човек“).</p> <p>Ирония, пародия и снизяване на класическия романтически модел в сюжетостроенето и изобразяваната среда. Пряко изказана ирония към романтическите четива и герои. Елементи на реалистично изображение – достоверно изображение на средата, сложни характери и взаимоотношения, житейски достоверен финал.</p> <p>Проблемът за мястото на човека в живота, за връзката и отговорността му към другите.</p> <p>Ролята на разказвача. Съпоставка с „Дон Жуан“.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“; работен лист № 6
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 6. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Издирване и представяне на илюстрации; на снимки или видеоклипове от екранизации на произведението.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от първия раздел на работен лист № 6.

Тема: Героите на времето в романа „Евгений Онегин“ – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението; преди всичко на образите на Онегин и Татяна 2. Сравнение на героя на Пушкин с Печорин на Лермонтов 3. Съпоставка между образите на Онегин и Дон Жуан
---------------	---

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Идентифицират черти на романтичeskия герой/героиня и обясняват конфликта между герой и среда. – Умеят да характеризират героите и да проследяват образите им в развитие. Изказват мнение за мотивите на техните действия и взаимоотношения. – Съпоставят Онегин с други романтически герои. – Разпознават и тълкуват романтичeskата ирония. – Имат съзнание за сложното преплитане на художествени методи в романа „Евгений Онегин“. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за романтичeskия герой и разпознаване на неговите характеристики. Актуализиране на понятието <i>ирония</i> .
Съдържателни акценти	Тълкуване на образите на Онегин и Татяна, на тяхното развитие, размяна на ролите и разминаване. Дискутиране на различни интерпретации на поведението им в края на романа. Изясняване на романтичeskите ценности и тяхното проявление в героите Дон Жуан, Евгений Онегин и Печорин. Интерпретация (с подходящ и разбираем език и примери) на „Евгений Онегин“ като роман със сложна концепция и преплитане на художествени методи (романтизъм, класицизъм, елементи на реализъм).
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, работен лист № 6
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 6. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Проучване и представяне на информация за руската литература от XIX в. под формата на проекти по различни теми, например: поетичното и прозаичното творчество на Пушкин; руският роман след Пушкин; образът на „излишния човек“ (Пушкин, Лермонтов, Тургенев, Гончаров); съпоставка на житейския избор и житейската съдба на Татяна Ларина и Ана Каренина (ср. задачата в работен лист № 6).
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от втория раздел на работен лист №6, текст „Романтизъм“ в работните листове.

III. Реализъм

Тема: Реализмът като метод и направление в литературата и в изкуството – урок за нови знания

План на урока	1. Поява, същност, времеви и пространствени граници на реализма 2. Сравнение между светогледните идеи на романтизма и реализма 3. Принципи на реализма: – обективност – социална определеност на човешката личност – деидеализация и антилитературност 4. Характерни особености на реалистичната литература: – типизация – детайлност и предметност – психологизъм – отстраняване на разказвача 5. Развитие на реализма в европейската литература 6. Реализмът в изобразителното изкуство
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>романтизъм</i> , <i>културна епоха</i> , <i>литературно направление</i> , <i>изкуството като отражение на действителния свят</i> . – Разпознават и съпоставят принципите и идеите на епоха или културно направление в различни изкуства.

Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Просвещението и на романтизма.
Съдържателни акценти	Представя се историческият контекст на реализма, времевите му граници, разпространението му в литературата и в изкуството на европейските държави. Изясняват се приликите и разликите в светогледните идеи на романтизма и на реализма. Разглеждат се основните принципи на реализма и тяхното проявление в литературата. Изясняват се общите характеристики на реалистичната литература. Разглеждат се черти на реализма, проявени в литературата и изобразителното изкуство.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 8
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 8. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Прочит и коментар на откъсите от рубриката „Енциклопедия“.
Задачи за контрол	Въпросите от учебника, тест „Реализъм“ в работните листове.

Тема: Оноре гьо Балзак. „Дядо Горио“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Балзак – исторически контекст, творчество – обем и концептуален план 2. Произведението – исторически контекст, жанр, герои 3. Сюжетно действие 4. Запознаване с откъси от романа „Дядо Горио“ 5. Изясняване на художествените особености – описателност, предметност на изображението, типове герои, социална среда 6. Тълкуване на проблемите, конфликтите и посланията в романа
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>реализъм, роман, типизация, психологизъм</i>. – Разбират художествения метод на реализма и дават примери от текста. – Умеят да характеризират героите и да ги съпоставят. – Формулират идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е създаден. – Съпоставят представянето на човешките характери и преживявания при романтизма и реализма.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за жанра роман. Актуализиране на знанията за принципите на романтизма и реализма.
Съдържателни акценти	<p>Изясняват се епохата и историческият контекст.</p> <p>Разглежда се ролята на описанието, принципът на детайлност и предметност; връзката между човек и среда.</p> <p>Коментират се множеството герои, представящи различни обществени типове; ролята на контраста в изображението главните герои.</p> <p>Изтъква се усложнената перспектива – през повечето време действието се следи през погледа на Растиняк.</p> <p>Открояват се проблемите и конфликтите.</p> <p>Дискутират се основните теми и идейните послания на романа. Правят се изводи за интереса на писателя реалист към типологията на социалните отношения и към материалния свят на човека, както и към развитието на характеристиките при промяна на средата.</p> <p>Съпоставят се принципите на изображение на романтизма и реализма.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“; работен лист № 9
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 9. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.

Допълнителни задачи	Подготвяне на доклад или презентация за историческите събития във Франция през „дългия XIX в.“ успоредно с информация за литературните направления и техните по-значими представители.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от първия раздел на работен лист № 9.

Тема: Реалистичното изображение на времето и нравите в романа „Дядо Горио“ – урок за упражнение

План на урока	1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението, преди всичко на отношенията между героите 2. Коментиране на представените в романа социални типове 3. Тълкуване на художественото пространство 4. Изясняване на принципа на психологизма
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Идентифицират черти на реалистичното изображение и обясняват връзката между герой и среда. – Умеят да характеризират героите и да ги съпоставят. Изказват мнение за мотивите на техните действия и взаимоотношения. – Разбират принципа на психологизма и коментират приложението му в конкретен текст. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествения текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на познанието за реалистичното изображение и разпознаване на неговите характеристики. Актуализиране на познанието за романтичното изображение в съпоставка с реалистичното.
Съдържателни акценти	Тълкуване на образите на героите в романа и на техните взаимоотношения в различните видове връзки (баща и деца, сестри, съпрузи, влюбени). Дискутиране на темата за властта на парите и за моралния разпад, който предизвиква. Обрисване на социалните типове, представени в романа, и съпоставка с принципите на изграждане на романтичния герой. Коментиране на художественото пространство – големият град с различните страни на живота в него; съпоставка с мястото на действието в сатиричния роман и в романтичната поема. Интерпретация на откъс с описание на психическо състояние – как е показан вътрешният конфликт на героя (Растиняк): за какво си спомня, за какво се колебае, как преодолява колебанието. Изясняване на развитието на героя с промяната на социалната среда – от тесния семеен кръг в провинциалното имение през скромния пансион в града до висшето общество. Съпоставителен анализ на представянето на сходни теми и герои в романа „Дядо Горио“ и в откъс от „Йожени Гранде“.
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, работен лист № 9
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 9. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Проучване на сюжетното сходство с трагедията „Крал Лир“. Издирване на информация за други романи на Балзак и придобиване на по-пълна представа за творчеството му, например представяне на едни и същи/сходни теми и герои (Растиняк, Йожени Гранде).
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачи от втория раздел на работен лист № 9, тест „Реализъм“ в работните листове.

Тема: Гюстав Флобер. „Мадам Бовари“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Флобер – исторически контекст, индивидуални особености 2. Произведението – исторически контекст, обществена реакция при публикуването на „Мадам Бовари“ 3. Жанрови особености на романа „Мадам Бовари“ 4. Сюжетно действие 6. Героите в „Мадам Бовари“ – Ема, Шарл, Оме, Родолф, Леон. Социални и индивидуални черти 7. Реализмът на Флобер – характерни особености 8. Проблемът за идеала и действителността в „Мадам Бовари“
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават жанра роман и неговите трансформации. – Актуализират и задълбочават знанията си за реализма като литературно направление. – Съпоставят представянето на човешките преживявания при романтизма и реализма.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за жанра <i>роман</i>.</p> <p>Актуализиране на знанията за принципите на реализма.</p> <p>Актуализиране на уменията за съпоставка между различни интерпретации на сходни мотиви.</p>
Съдържателни акценти	<p>Биографията на Флобер и образът му на модерен писател.</p> <p>Романовият модел на Флобер:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Продължително действие, обхващащо сравнително дълъг период от време. – Множество герои, представящи различни обществени типове. – Забавяне на действието за сметка на описания на средата, битови детайли и представяне на вътрешния живот на героите. – Правдоподобно представяне на характерите на героите и отношенията между тях. – Многообразие на гледните точки. – Дистанцираност на повествователя, който не заема позицията на морален съдник и не се намесва с насочващи коментари в повествованието. <p>Героите в „Мадам Бовари“. Наивността на романтичния идеализъм срещу буржоазното самодоволство.</p> <p>Запознаване с текста на глава 7 от част първа на „Мадам Бовари“.</p> <p>Пародирани романтически клишета в „Мадам Бовари“. Прилики и разлики между Ема Бовари и Дон Кихот.</p> <p>Усложненото представяне на конфликта между идеал и действителност в „Мадам Бовари“. Главната героиня – егоистка или идеалистка?</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 10, разделите „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“
Допълнителни дейности	Гледане на някоя от филмовите версии на „Мадам Бовари“.
Допълнителни задачи	Работен лист № 10.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачите от тест „Реализъм“ в работните листове.

Тема: Илюзии и действителност в глава VII на „Мадам Бовари“ – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението 2. Интерпретация на художествен детайл. Съпоставка между сватбения букет на първата съпруга на Шарл и букета на Ема Бовари 3. Илюзиите на Ема Бовари – интерпретация на откъс от Глава VI от първата част (бяновете на Ема в манастира) 4. Темата за мечтата и илюзията. Съпоставителен анализ на мечтите на Ема и мечтите на Шарл Бовари 5. Дискусия на тема „Виновна ли е Ема Бовари?“ 6. Работа по проект: идеен проект за филмова екранизация на романа
---------------	--

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават жанровите характеристики на реалистичния роман. – Имат знания за литературната интерпретация на проблема за сблъсък между идеал и действителност. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за романа като представителен жанр на реализма. Актуализиране на знанията за проблема „идеал – действителност“ в романа „Дон Кихот“. Актуализиране на знанията за конфликта между дълг и чувство.
Съдържателни акценти	Изясняване на характерните особености на реалистичния роман въз основа на „Мадам Бовари“ на Флобер. Интерпретация на преживяванията на героинята в контекста на проблема „идеал– действителност“. Учениците разсъждават и обвързват с личния си опит конфликта между дълг и чувство, интерпретиран в творбата. Анализ на илюзиите на Ема Бовари – обвързаност с романтичните клишета.
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, работен лист № 10
Допълнителни дейности	Работа по проект: обсъждане на проект за филмова екранизация на романа.
Допълнителни задачи	Работен лист № 10, въпросите от раздел „Да приложим“ в работен лист №10.
Задачи за контрол	Задачите от тест „Реализъм“.

IV. Модернизъм

Тема: Модернизмът като литературно направление – урок за нови знания

План на урока	1. Поява, същност, времеви и пространствени граници на модернизма 2. Сравнение между светогледните идеи на романтизма, реализма и модернизма 3. Исторически развой на модернизма в литературата. Разлики между първия (символизъм) и втория етап на модернизма 4. Общи характеристики на модернистичната творба 5. Преоценка на хуманистичния идеал в модернистичното изкуство 6. Модернизмът в другите изкуства
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>Просвещение, романтизъм, реализъм, културна епоха, разум, рационализъм, интуиция</i> . – Разпознават и коментират характеристиките на произведения от различни културни епохи.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Просвещението, романтизма и реализма. Актуализират се знанията за схващанията за творбата и твореца в различните литературни периоди и направления.
Съдържателни акценти	Представя се историческият контекст на модернизма, времевите му граници, разпространението му в литературата и изкуството на европейските държави. Изясняват се приликите и разликите в светогледните идеи на романтизма, реализма и модернизма. Разглеждат се основните характеристики на модернистичната творба: – съзнателна неяснота; – отказ от разказване и описателност; – действителността като затвор или хаос; – интерес към всекидневното и грозното. Модернизъм и декадентство. Провокирането на общоприетия морал и схващания от модернистите. Преоценка на ценностите и търсене на истината вътре в Аза. Сравнение между модернистичното и традиционното изкуство – трактовката на „Светото семейство“ от Рафаел и от Шиле.

Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 12
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 12. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Запознаване с манифестни текстове – из „Шарл Бодлер“ на Теофил Готие, „Плесница на обществения вкус“ на руските футуристи.
Задачи за контрол	Въпроси и задачи от учебника, тест „Модернизъм“ от работните листове.

Тема: Символизъм. Шарл Бодлер и Пол Верлен – урок за нови знания

План на урока	1. Поява и развитие на символизма 2. Характеристики на символистичната поезия 3. Изобразителни похвати в символистичната поезия 4. Шарл Бодлер – образец за модерен поет 5. „Цветя на злото“ на Шарл Бодлер като начало на модерната поезия 6. Бодлеровият „сплин“ – прочит на стихотворението 5. Пол Верлен и „прокълнатите поети“ 6. Самотата и времето в „Есенна песен“ на Верлен
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>модернизъм, лирическо стихотворение, символ</i> . – Проявяват умение за разпознаване и интерпретация на типични символистични мотиви – действителността като затвор, неосъществения живот, невъзможното завръщане в миналото.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за понятията <i>лирически герой, лирически говорител, лирическо стихотворение</i> . Актуализират се знанията за Ренесансовия неоплатонизъм.
Съдържателни акценти	Основни характеристики на символистичната поезия: – тъгата и меланхолията като основни емоционални състояния на лирическия Аз; – двете действителности – идеална и материална; – гушата като идеално, безсмъртно начало, същинска същност на човека; – индивидуализъм и субективизъм. Изобразителни похвати в символистичната поезия: – спомен и припомняне; – алюзивност – загатване, а не пряко изобразяване; – обвързване между сетивните усещания. „Цветя на злото“ на Шарл Бодлер – новата представа за поезията и поета. „Болната красота“ – естетизиране на крайностите, скъсване с еснафския морал. Понятието „сплин“ – Бодлеровата интерпретация на мотива за сблъсък между идеал и действителност. Пол Верлен и образът на „прокълнатия поет“. Самотата, споменът и времето в „Есенна песен“.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 13, раздели „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист №13. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Запознаване с различни преводи на български език на „Сплин“ от Бодлер и на „Есенна песен“ от Верлен.
Задачи за контрол	Въпроси и задачи от учебника, тест „Модернизъм“ от работните листове.

Тема: „Сплин“ на Шарл Бодлер и „Есенна песен“ на Пол Верлен – урок за упражнение

План на урока	1. Съпоставка между двете стихотворения и определяне на основните образи, чрез които се изграждат представите за действителността и за самотата на Аза 2. Съпоставка между различните преводи на първата строфа от „Сплин“ на Бодлер (Г. Михайлов, П. Симов, Б. Райнов, К. Кадийски) 3. Коментар на откъс от статията на Пол Валери „Битието на символизма“
---------------	---

	3. Сравнение на мотиви и образи от стихотворението на Яворов „Есенни мотиви“ и „Сплин“ на Бодлер 4. „Слънчогледи“ – обсъждане на образа на слънчогледите в три картини на Ван Гог, Ерих Хекел и Егон Шиле и едноименното стихотворение на Димчо Дебелянов
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават основните характеристики на символистичната поезия, откриват ги и ги интерпретират в художествени текстове. – Съпоставят смисловите функции на близки мотиви в различни произведения, включително от различни изкуства.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за понятията <i>лирически герой</i> , <i>лирически говорител</i> , <i>лирическо стихотворение</i> . Актуализират се знанията за неоплатонистката философска основа на символизма.
Съдържателни акценти	Идентифицират се и се интерпретират различните изразни средства, чрез които се внушава чувството за обреченост и неосъщественост, характерно за символистичната поезия. Съпоставя се смислово-емоционалното съдържание на изучаваните творби с груги, близки по тематика произведения на изкуството, и се съотнася с личния опит на учениците. Сравняват се различни преводи на един и същи текст (първата строфа на „Сплин“) и се интерпретират смисловите разлики при различните версии.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 13, раздел „Да приложим“
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист №13. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачи от електронния вариант на учебника.
Задачи за контрол	Въпроси и задачи от учебника, тест „Модернизъм“ от работните листове.

Тема: Просвещение, романтизъм, реализъм, модернизъм – урок за обобщение

План на урока	Припомняне знанията за времевия обхват на Просвещението, романтизма, реализма и модернизма Основни характеристики на Просвещението и романтизма (съпоставка) Литературата на Просвещението, романтизма, реализма и модернизма (основни характеристики) Разпознаване на светогледни идеи, характерни за Просвещението, романтизма, реализма и модернизма
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>културна епоха</i> , <i>светогледни идеи</i> , <i>творчество</i> , <i>творец</i> . – Познават основните характеристики на Просвещението, романтизма, реализма и модернизма. – Умеят да разпознават и анализират светогледни идеи в конкретен критически текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за епохите и направленията Просвещение, романтизъм, реализъм и модернизъм.
Съдържателни акценти	Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Акцентира се върху уменията за прилагане на знанията в съпоставителните задачи от урока.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Въпроси и задачи“, „Да приложим“
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Интерпретация на фигурите от картината на Гюстав Курбе „Ателието на художника“.
Задачи за контрол	Тест от електронния вариант на учебника.

Тема: Установяване на равнището на знанията и уменията на учениците след разделите „Просвещение“, „Романтизъм“, „Реализъм“, „Модернизъм“

Вид на урока – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последната изисква създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	Б	В	В	Б	Г	Б	Г	А	Примерен отговор: Изречението е реплика на дядо Горио от едноименния роман на Балзак. С тези думи героят изразява своето съжаление, че не е възпитал по правилния начин дъщерите си. Осигурявал им е твърде голям разкош още докато са били млади, което ги е направило безсърдечни и нечувствителни. Като обичаш баща дядо Горио обвинява на първо място себе си, смята, че по природа дъщерите му са добри, но са били лошо възпитани. Себе си той извинява с обяснението, че им е позволявал всичко, защото много ги е обичал.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Г	В	Г	Г	А	Б	Б	Г	А	Примерен отговор: Откъсът е от романа „Мадам Бовари“ на Гюстав Флобер. В него е представено неудовлетворението на наскоро омъжената Ема от брачния живот. Ема сравнява преживяванията си с описаното в романите, които е чела. Понеже не открива нищо подобно в живота си, тя започва да повтаря характерните за романтичните героини действия – да рецитира поезия и да пее меланхолични мелодии, нагявайки се, че по този начин ще предизвика страст и вълнение у себе си и у съпруга си Шарл. Резултат обаче няма – и Ема, и Шарл остават спокойни и безразлични, нищо в душите им не трепва.

V. Българско възраждане

Тема: Литература на Българското възраждане – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Същностни характеристики на Българското възраждане 2. Времеви граници и периодизация 3. Културни и политически предпоставки 4. Националният образ на света 5. Домът и човекът в литературата на Българското възраждане 6. Темите за бунта и саможертвата 7. Възраждане и литературно развитие 8. Литературата на Възраждането и нейният европейски контекст
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>културна епоха, литературно направление, Просвещение, романтизъм, реализъм</i>. – Проявяват разбиране за взаимовръзката между обществени и културни процеси. – Проявяват разбиране за връзката между литература и национално съзнание.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Просвещението, романтизма и реализма.</p> <p>Актуализират се знания от дисциплината „История и цивилизации“ за Българското възраждане като историческа епоха.</p>
Съдържателни акценти	<p>Българското възраждане – период, в който българският народ под османско владичество се формира като национална общност със собствено самосъзнание. Възраждането е процес на социално-икономически, политически и културни промени, които водят да изграждането на модерната българска нация.</p> <p>Обществени процеси, чрез които се разгръща Възраждането: поява на светски училища, формиране на граждански сдружения, поява на периодичен печат и изграждане на национално публично пространство, борба за църковна независимост, революционни организации.</p>

	<p>Периодизация – начало 1762 г. – край 1878 г. Кримската война като граница между Ранно и Късно възраждане.</p> <p>Икономически, политически и социални предпоставки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – политическото, икономическо и идейно проникване на Европа в Османската империя; – реформите в Османската империя; – появата на съперничещи си национални движения в рамките на Османската империя. <p>Националният образ на света. Славното минало. Топонимични и метафорични обозначавания на българското. Образът на Дома.</p> <p>Възраждане и литература. Основни представители на възрожденската литература. Развитие на отделните литературни жанрове.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 15
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 15. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Прочит и коментар на откъсите от рубриката „Енциклопедия“.
Задачи за контрол	Въпросите от учебника, тест „Българско възраждане“ в работните листове.

Тема: „История славянобългарска“ – програма на Българското възраждане – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографични данни за Паусий 2. Художествен прочит на текста 3. Жанрът 4. Заглавието, композицията 5. Проблемите и конфликтите 6. Ценностите, идеите и посланията във втория увод на Паусиевата „История“ 7. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>жанр, композиция, възрожденски ценности, конфликт, аргумент</i>. – Формулират основната тема на полемичния текст. – Определят функциите на заглавието. – Проследяват аргументацията и определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за идеите и ценностите на Възраждането, за конфликт, аргумент, Просвещение, романтизъм.
Съдържателни акценти	Представят се познатите факти от биографията на твореца. Изясняват се непознатите думи. Проследява се аргументацията в сблъсъка на гледните точки. Очертава се спецификата на въздействие на текста. Прави се обобщение за текста като програма на Българското възраждане.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“, както и работен лист № 16
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 16. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.

Тема: Величественото българско минало – основание за национална гордост – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тълкуване на понятието <i>национална гордост</i>. 2. Коментиране на основните моменти от тезите на отцегугателите и антитезистите на Паусий. 3. Обясняване на реторическата стратегия на Паусий Хилендарски.
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават идеите на Българското възраждане. – Могат да коментират аргументите на Паусий, с които защитава и възхвалява българските национални ценности.

	– Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията на Предисловието в „История славянобългарска“.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за композицията, конфликтите, ценностите, аргументите в Предисловието на „История славянобългарска“.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху възрожденската кауза на Паисий Хилендарски и умението му да води спор и да аргументира тезите си, прави се съпоставка със съчинението „За буквите“ на Черноризец Храбър. Проследяват се преживяванията и полемичните похвати на Паисий.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Въпроси и задачи“, „ Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 16
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. „Работа по проект“.
Допълнителни задачи	Задачите от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 16.
Задачи за контрол	Задача 1 от „Да приложим“.

Тема: Петко Славейков. „Изворът на Белоногата“ – урок за нови знания

План на урока	1. Биографията на Петко Славейков – исторически контекст, индивидуални особености 2. „Изворът на Белоногата“: – жанр – използване на фолклорни елементи – композиция 3. Запознаване с произведението 4. Гергана и нравствената сила на българката 5. Локалното и националното 6. Природата и цивилизацията 7. Диалогът между везира и Гергана – разумът срещу вътрешната нравствена същност
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават жанра <i>поема</i> и неговото историческо развитие. – Актуализират и задълбочават знанията си за основните характеристики на литературата на Българското възраждане. – Разпознават и интерпретират мотиви, образи и похвати, заимствани от фолклора и използвани в авторско литературно произведение.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за жанра <i>поема</i> . Актуализиране на знанията за опозицията „свое – чуждо“ през Българското възраждане. Актуализиране на уменията за съпоставка между различни интерпретации на сходни мотиви.
Съдържателни акценти	Биографията на Петко Славейков и образът му на възрожденски писател. Композиция и сюжетно действие в „Изворът на Белоногата“: – смислови функции на диалога между Гергана и Никола; – смислови функции на диалога между Гергана и везира; – смислови функции на частта с възраждането. Везирът като изкустител – градът, богатството и властта като съблазън. Родното като център на света. Противопоставянето „природа – цивилизация“ в поемата на Петко Славейков. Актуализиране на романтичния модел, национално-идеологическа функционалност. Темата за устойчивата нравствена същност, недосегаема за властта.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 17, рубриците „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“
Допълнителни дейности	Работа по проект „Цветята в градинката на Гергана“.
Допълнителни задачи	Прочит и коментар на откъса от статията на Тончо Жечев, „Българският Одисей“ и истината за неговото завръщане“. Работен лист № 17.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачите от теста „Българско възраждане. Паисий и Петко Славейков“ в работните листове.

Тема: Проблемът свое – чуждо в поемата „Изворът на Белоногата“ – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението 2. Съпоставка между образа на „Стамбул“ и на родното място. Пространствените топоси през очите на везира и на Гергана 3. Съпоставка между ценностите на Гергана и на Анка от „Криворазбраната цивилизация“. (Въз основа на откъс от комедията на Д. Войников) 4. Опозицията „свое – чуждо“ при Петко и Пенчо Славейков – съпоставка между „Изворът на Белоногата“ и второто стихотворение от цикъла „Гурбетчии“ на П. П. Славейков 5. Дискусия на тема „Възможна ли е Гергана днес?“
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Интерпретират художествен текст въз основа на знанията за историческия контекст на творбата и функцията на използваните в нея тропи и похвати. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за романтичeskата опозиция „природа – цивилизация“. Актуализиране на знанията за ценностите на възрожденската литература и ценностите на модернизма.
Съдържателни акценти	<p>Изясняване на специфичния начин, по който се моделира пространството в „Изворът на Белоногата“.</p> <p>Съпоставка на начините, по които се представя устояването на Гергана пред съблазните на везира и съблазняването на Анка от Маргариди в „Криворазбраната цивилизация“.</p> <p>Съпоставка между индивидуалистичните ценности („където е сърцето, там е и юнака“) при Пенчо Славейков и колективистичните ценности, представени чрез образа на Гергана в „Изворът на Белоногата“.</p> <p>Функции на свързаната с природата образност в поемата на Петко Славейков.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	въпроси и задачи от учебника, работен лист 17
Допълнителни дейности	Представяне на проекта „Цветята в градинката на Гергана“.
Допълнителни задачи	Работен лист № 17, въпросите от раздел „Да приложим“ в работен лист № 17.
Задачи за контрол	Задачите от теста „Българско възраждане. Паусий и Петко Славейков“.

Тема: Христо Ботев. Самотата и страданието на човека в „Майце си“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Христо Ботев. Живот и творчество. 2. Жанрът и художествените особености на „Майце си“ 3. Заглавието, композицията, проблемите и конфликтите в текста 4. Ценностите, идеите и посланията 5. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>жанрова система, поезия, композиция, преносни значения</i>. – Формулират основната тема на художествения текст. – Определят функциите на заглавието. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за понятията <i>функция на заглавието, лирически говорител, лирически герой, дом, път</i> и уменията за интерпретация на лирически текст.
Съдържателни акценти	Представят се мястото на Ботев в предосвободенската литература. Изясняват се непознатите гуми. Проследява се развитието на поетическата идея и се коментират художествената образност, символите, идеите, посланията, начините за постигане на въздействие.

Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Да напишем есе по морален проблем“, както и работен лист № 19
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 19. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Задачите от работен лист №19.

Тема: Аспекти на героическата смърт в „Хаджи Димитър“ и в „Обесването на Васил Левски“ – урок за нови знания

План на урока	1. Жанрът и художествените особености на „Хаджи Димитър“ и на „Обесването на Васил Левски“ 2. Заглавието, композицията, проблемите и конфликтите в текстовете 3. Ценностите, идеите и посланията 4. Текстовете в контекста на своето време 5. Особеностите на художественото време и пространство, цветовете символика
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>жанрова система, поезия, композиция, преносни значения, художествено време и пространство</i> . – Формулират основната тема на художествените текстове. – Определят функциите на заглавията им. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текстовете. – Правят съпоставка между текстове. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за понятията <i>функция на заглавието, лирически говорител, лирически герой, дом, път</i> и уменията за интерпретация на лирически текст.
Съдържателни акценти	Представят се аспектите на героичната смърт в поезията на Ботев. Проследява се развитието на поетическата идея в двата текста и се коментират значенията на заглавието, художественото време и пространство, художествената образност, символите, идеите, посланията, начините за постигане на въздействие.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“, както и работен лист № 20
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 20. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Задачите от работен лист № 20.

Тема: Смъртта и безсмъртието – урок за упражнение

План на урока	1. Тълкуване на понятията <i>смърт, саможертва, подвиг, безсмъртие</i> 2. Коментиране на основните моменти от стихотворенията и съпоставка между тях на основата на интерпретацията на аспектите на героичната смърт 3. Интерпретиране на функцията на заглавията, композицията, героите, символните значения на времето, пространството, цветовете, начините за постигане на въздействие, посланията
	Учениците: – Познават композиционните особености на двата текста. Могат да коментират художествените особености и въздействието на двата текста.
Опорни знания и умения, основни понятия	– Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията им.

Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за композицията, мотивите, идеите, образите, ключовите думи, конфликтите в двата текста.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху аспектите на героичната смърт, за обезсмъртяването и паметта, прави се съпоставка между тях, като се интерпретират въпросите от таблицата както и съпоставка с откъси от „На прощаване“ и „До моето първо либе“. Откроява се специфичното въздействие на баладата и на елегията.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Въпроси и задачи“, „ Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 20
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачи 1 и 2 от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 20.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разчетем текста“.

Тема: Ботевият антигерой в стихотворенията „Странник“ и „В механата“ – урок за нови знания

План на урока	1. Ботевият герой и Ботевият антигерой 2. Заглавието, композицията, проблемите и конфликтите в текстовете 3. Ценностите, идеите и посланията 4. Текстовете в контекста на своето време 5. Ролята на сатиричното изобличение
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>сатира, преносни значения, път, дом, завръщане</i> . – Формулират основната тема на художествените текстове. – Определят функциите на заглавията им. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текстовете. – Правят съпоставка между текстове. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за понятията <i>функция на заглавието, лирически говорител, лирически герой, дом, път, памет, забравя</i> и уменията за интерпретация на лирически текст.
Съдържателни акценти	Представят се аспектите на антигероизма в поезията на Ботев. Проследява се развитието на поетическата идея в двата текста и се коментират значенията на заглавието, забравата и паметта за истинските ценности, художествената образност, иронията, сатирата, идеите, посланията, начините за постигане на въздействие.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Да напишем есе по морален проблем“, както и работен лист № 21
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 21. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Работа по проект (презентация на тема: „Ботевият антигерой в „Политическа зима“, „Странник“ и „В механата“).
Задачи за контрол	Задачите от работен лист № 21.

Тема: Социалната несправедливост и революцията в „Елегия“ и в „Смешен плач“ на Христо Ботев – урок за нови знания

План на урока	1. Идеята за революцията през XIX в. 2. Запознаване с текста на „Елегия“ 3. Интерпретация на темата за робството, лъжата и социалната несправедливост в „Елегия“ 4. Запознаване с текста на памфлета „Смешен плач“
---------------	---

	4. Смешен плач“ и неговият исторически контекст. 5. Универсални аспекти на темата за бунта срещу лъжата и социалната несправедливост.
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават жанра елегия и разпознават неговите трансформации в Ботевото творчество. – Актуализират и задълбочават знанията си за основните характеристики на литературата на Българското възраждане. – Разпознават и интерпретират мотиви, свързани с темата за борбата срещу социалната несправедливост.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за жанра <i>елегия</i> . Актуализиране на знанията за опозицията „свое – чуждо“ през Българското възраждане. Актуализиране на знанията за историческите събития в Европа през втората половина на XIX в. Актуализиране на уменията за съпоставка между различни интерпретации на сходни мотиви.
Съдържателни акценти	Идеята на Ботев за революцията – национална и социална. Аспекти на „робството“ в „Елегия“. – страданията на народа в историческа перспектива; – примиренческата философия и нейните крепители – основен прицел на Ботевото негодование; – драматичната ситуация на лирическият говорител – непримиряващ се със злото, но принуден заедно с другите да „брои време“. „Смешен плач“ и отношението на Ботев към Парижката комуна. Фалшивата цивилизация, основана върху насилие и лъжа („столицата на разврата“). Революцията като утопично ново начало – „Ден първий!“. Различните гледни точки към проблема за революционното, използващо насилие, устройство на обществото.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 22, раздели „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“
Допълнителни дейности	Запознаване с откъса от книгата на Захари Стоянов „Христо Ботѝов. Опит за биография“.
Допълнителни задачи	Задачите от работен лист № 22.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задачите от теста „Христо Ботев“.

Тема: Проблемът за робството и социалната несправедливост в стихотворението „Елегия“ и в памфлета „Смешен плач“ на Христо Ботев – урок за упражняване

План на урока	1. Дискутиране на различни смислови аспекти на произведенията 2. Разпознаване и интерпретация на исторически и културни реалии в „Елегия“ и „Смешен плач“ 3. Сравнение и съпоставка между образите на народното страдание в стихотворението „Елегия“ и в откъс от Ботевата статия „Народът вчера, днес и утре“ 4. Дискусия на тема: „Допустимо ли е насилието в борбата за по-справедливо общество?“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Интерпретират художествен текст въз основа на знанията за историческия контекст на творбата и функцията на използваните в нея тропи и похвати. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един проблем в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за Ботевата идея за революцията. Актуализиране на знанията за ценностите на възрожденската литература.

Съдържателни акценти	Изясняване на специфичния начин, по който се моделира образът на народното страдание в „Елегия“. Дискутира се разполагането на конкретните исторически реалии в контекста на общочовешката история. Изясняване на функцията на библейските цитати в „Елегия“ и „Смешен плач“. Обобщаването и универсализирането на темата за народното страдание в „Елегия“ (Съпоставка между образите на народното страдание в стихотворението „Елегия“ и в откъс от Ботевата статия „Народът вчера днес и утре“).
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, работен лист № 22, разделът „Да приложим наученото“
Допълнителни дейности	Интерпретация на художественото осмисляне на Парижката комуна в различни типове изкуство – съпоставка между Ботевия памфлет „Смешен плач“ и рисунката на Жорж Пилотел „Комуната, задържана от Невежеството и Реакцията“.
Допълнителни задачи	Написване на есе на тема: „На какво съм готов, за да променя света?“.
Задачи за контрол	Задачите от теста „Христо Ботев“ в работните листове.

Тема: Борбата като отхвърляне на лъжата в „Моята молитва“ на Христо Ботев – урок за упражнение

План на урока	1. Запознаване с текста на „Моята молитва“ 2. Дискутиране на различни смислови аспекти на произведението 3. Противопоставянето между фалшивия „Бог на тираните“ и истинския „Бог на разума“ 4. Молитвата на Ботев за осмислен живот 5. Христо Ботев и светогледните идеи на Просвещението и романтизма 6. Коментар на казаното от Боян Пенев в приложения откъс от „История на българската литература“ 7. Дискусия на тема „Богът на Вазов и Богът на Ботев“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Интерпретират художествен текст въз основа на знанията за историческия контекст на творбата и функцията на използваните в нея тропи и похвати. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един проблем в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за Ботевата идея за революцията. Актуализиране на знанията за ценностите на възрожденската литература. Актуализиране на знанията за светогледните идеи на Просвещението и романтизма.
Съдържателни акценти	Изясняване и интерпретация на противопоставянето между фалшивия „Бог на тираните“ и истинския „Бог на разума“. „Бог“ като легитимация на социалната несправедливост и Богът на разума и свободата. Обвързване между идеята за подвиг и памет в „Моята молитва“. Изясняване и интерпретация на връзката между идеите на Христо Ботев и светогледните идеи на Просвещението и романтизма. Съпоставка между възгледите на Вазов и Ботев по отношение на Бога, революцията и насието.
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, въпроси и задачи от работен лист № 22, рубрика „Да приложим“
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	Дискусия на тема „Човеколюбив ли е Богът на Ботев?“ (с използване на аргументи от Вазовата статия „Христо Ботев“).
Задачи за контрол	Задачите от теста „Христо Ботев“ в работните листове.

Тема: Българско възраждане – урок за обобщение

План на урока	1. Припомняне на знанията за: – Възраждането – същност, времеви обхват, характеристики, основни ценности, водещи мотиви в литературата, функции на литературата, творецът, литературата на Българското възраждане и нейният европейски контекст – Възрожденската литература – произведения, автори, жанрове, проблеми и конфликти, герои, ценности, начини на въздействие 2. Беседа върху въпросите за обобщаване на знанията и уменията върху художествените текстове от раздела
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>културна епоха, творчество, творец, мотив, конфликт, сюжет, жанр, ценности на Възраждането</i> . – Познават съдържанието на изучените художествени текстове, героите, конфликтите, посланията. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за художествените текстове от раздела.
Съдържателни акценти	Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Акцентира се върху синтезираната информация в двете таблици.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Въпроси и задачи“, „Да приложим“
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Гледане и обсъждане на научнопопулярен филм, посветен на Българското възраждане като културна епоха.
Задачи за контрол	Задачата от рубриката „Да приложим“.

Тема: Установяване на изходното равнище на знанията и уменията на учениците след раздела „Българско възраждане“

Вид на урока – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последната изисква създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Г	Б	Г	Г	В	В	В	Б	В	Примирен отговор: Този въпрос на Паусий е отправен към отцегузателите, които се срамуват от своя род и от българското си име и предпочитат „чуждото“ пред „своето“. Към тях Паусий е безпощаден, гневен, язвителен. Опитвайки се да намери най-точните квалификации за предателите, творецът разчита на въздействащата сила на презрителното обръщение – „ <i>глупави човече</i> “. Като обединява логическата сила на аргументите и страстната патриотична позиция, хилендарският монах се опитва да „отвори“ очите на „неразумните“ за истината, за стойностите на родното. Глаголът „ <i>влачиш</i> “ се обвързва с изречението за представата за недостойно и безгръбначно поведение и се асоциира с някои от символните значения на змията – изкушение, предателство, отрова, мрак, смърт. Активизирайки само негативните смисли на този сложен символен образ, Паусий за пореден път използва възможностите на словото да въздейства както чрез силата на обичта, така и чрез логиката на омерзението и отрицанието.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	В	В	В	Г	Б	Г	В	Б	Примирен отговор: Героят от Ботевата балада „Хаджи Димитър“ умира и не умира „Там, на Балкана“ – в извисеното и одухотворено място на свободолюбие и подвига. Балканът е емблематичен национален образ на героизма, но и част от Вселената, от мирозданието. Чрез песента му възхвалята на Юначеството надмогва времето и пространството и обезсмъртява алтруистичния житейски избор.

VI. Резюме

Тема: Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст – урок за нови знания

План на урока	1. Резюмето като жанр 2. Изисквания за създаване на резюме на (откъс от) изучен повествователен текст 3. Етапи на създаване на резюме 4. Редактиране на резюме 5. Критерии за оценка на резюме
Опорни знания и умения, основни понятия	Познават особеностите на вторичен (репродуктивен) текст. Умеят да създават писмен текст по зададен алгоритъм.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за сбит преразказ.
Съдържателни акценти	Изясняват се същността и целта на резюмето като текст. Представят се особеностите на резюмето като жанр и алгоритъмът за създаването му, като се поставя акцент върху всеки етап. Прочита се и се анализира примерът за резюме върху откъса от повествователния текст „Пътешествията на Гъливер“. Изясняват се критериите за оценяване на резюме и се посочват начини за редактиране на грешки, допуснати при създаването на текста.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – урочната статия
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	

Тема: Извличане на информация от (откъс от) изучаван повествователен текст – урок за упражнение

План на урока	1. Определяне на важните моменти в предложения откъс от първа глава на първа част от романа „Пътешествията на Гъливер“ 2. Създаване на резюме върху откъса 3. Сравняване на създаденото резюме с примерното 4. Редактиране на резюмето
Опорни знания и умения, основни понятия	Познават понятията резюме, важна и несъществена информация. Умеят да създават репродуктивен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за резюме.
Съдържателни акценти	Извлича се важната информация от предложения повествователен текст.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – урочната статия, изпълняват се предложените задачи
Допълнителни дейности	Прочит и анализ на ученически резюмета по избор.
Допълнителни задачи	Задачи по избор на учителя, съобразени с потребностите на конкретен клас.
Задачи за контрол	

Тема: Литература на Просвещението, романтизма, реализма, модернизма и Българското възраждане – урок за годишен преговор

План на урока	1. Актуализиране на знанията за: особеностите на изучените през годината културни епохи на основата на следните опорни моменти за съпоставка: – времеви обхват – основни идеи и ценности – представители литературните жанрове, изучавани в девети клас 2. Преговор върху изучените през годината художествени текстове чрез попълване на таблиците от рубриката „Да приложим“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават изучените през годината нови понятия от програмата <i>Просвещение, сатира, Романтизъм, поема, реализъм, модернизъм, символизъм, Българско възраждане</i> . – Познават съдържанието на изучените художествени текстове, героите, конфликтите, посланията на автора. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за изучените художествени текстове.
Съдържателни акценти	Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Изпълняват се задачите от рубриката „Да приложим“.
Ресурси (основни и допълнителни)	урочната статия от учебника
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачите от електронния вариант на учебника и неизпълнените задачи от работните листове.
Задачи за контрол	

Тема: Установяване на изходното равнище на знанията и уменията на учениците след годишния преговор

Вид на урока – контролна работа

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	Б	Г	А	Б	Г	В	В	В	Примерен отговор: Изречението изразява нравствената позиция на Гергана, нейната убеденост, че центърът на света е именно родното ѝ място. В цитираните стихове се проявява опозицията „родно – чуждо“, „село – град“. Гергана отказва съблазните на властта и богатството, които се свързват с живота в столицата на империята. Героинята вярва, че животът ѝ е неразривно свързан с родното място. Единствено в него тя може да намери щастие и реализация. За Гергана родното село е столицата, най-значимото пространство, тъй като тя се отъждествява изцяло с ценностите на патриархалния начин на живот.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	Б	Б	Б	В	В	Г	Б	В	Примерен отговор: Цитираните стихове от „Елегия“ на Хр. Ботев изразяват негодуванието на лирическият герой от пасивността на интелегенцията, „будните“, които също като „бедния роб“ не се борят за своята свобода, а чакат освобождението да дойде отвън. С метафората „броиме време“ се внушава представата за пасивност, за очакване нещо да се случи „от само себе си“, без активното участие на поробените. Ботев изгражда една картина, в която страданието и търпението на народа са придружени от бездействието и безволието на интелегенцията. Пробудената, образована част от българите е обвинена в неизпълнение на синовния дълг.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Из приложение № 1 към чл. 6, ал. 1, т. 1

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА, КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА

ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на знания и придобиване на умения, свързани с различни културни епохи в световната литература и с различни периоди в българската литература.
- Развиване на умения за тълкуване на изучените творби съобразно културно-историческите им, родовете и/или жанровете им характеристики, както и съобразно принадлежността им към съответно литературно направление или проявленията на характерните му черти в тях.
- Придобиване на умения за създаване на текстове с определена комуникативна цел.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие, за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Социокултурни компетентности	Различава светогледни идеи, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.						X		X	
	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обосновава позиция по тях.						X		X	
	Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването и със съответното литературно направление.						X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Идентифицира и оценява в изучените текстове от различни културни епохи и/или литературни направления специфични начини за въздействие.	X				X	X		X	
	Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.	X	X		X	X	X		X	
Литературни компетентности	Тълкува изучените творби от различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и от различни литературни периоди (Българско възрождение, българска литература от Освобождението до Първата световна война, между двете световни войни и след Втората световна война) съобразно културно-историческите им характеристики.						X		X	
	Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.								X	
	Тълкува изучените творби съобразно родовете и/или жанровете им характеристики.								X	
	Различава характерни черти и проявления на следните направления в литературата: Романтизъм, реализъм, модернизъм; на Българското възрождение като литературен период и тълкува изучените творби съобразно принадлежността им към съответното направление или период или съобразно проявленията на характерните му черти в тях.							X		X
	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.	X						X		X
	Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи и/или литературни направления.							X		X
Комуникативни компетентности	Създава с определена комуникативна цел: – есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст; – есе по граждански проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст; – резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.	X	X		X	X	X		X	
	Спазва книжовните езикови норми.	X			X					
	Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.	X			X	X	X			

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА, КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА, ЗА 9. КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в IX клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и литературни периоди, с тълкуване на литературен текст съобразно жанровете и културноисторическите му характеристики и съобразно принадлежността му към литературно направление и/или период, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи на Просвещението, Романтизма и модерността като културни епохи и с Българското възраждане, както и със съотнасянето на интерпретирани в текстове от тези епохи и периоди ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика,

а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и/или период и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на групи тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе, резюме) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Различава светогледни идеи, характерни за Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане, и обосновава позиция по тях.</p> <p>Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им и със съответното литературно направление.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в изучените творби от Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.</p>
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Тълкува изучените творби от Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане съобразно културноисторическите им характеристики.</p> <p>Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува изучените творби съобразно родовете и/или жанровете им характеристики.</p> <p>Различава характерни черти и проявления на Романтизма, реализма, модернизма като направления в литературата и на Българското възраждане като литературен период и тълкува изучените творби съобразно принадлежността им към съответното направление или период.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.</p>

	Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучени творби от различни културни епохи и/или литературни направления и периоди.
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст с определена комуникативна цел. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета според осъществяването на комуникативните им цели. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I. Просвещение	Познава значението на Просвещението като културна епоха. Различава отличителни за епохата на Просвещението светогледни идеи. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна комуникативна (или изследователска, или творческа) задача, свързана с аргументиране на позиция по отличителна за епохата на Просвещението светогледна идея.	Просвещение
I.1. Из „Пътешествията на Гъливер“ (Дж. Суифт): I глава от I част, I глава от II част	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Пътешествията на Гъливер“. Познава значението на понятието сатира. Тълкува изучените откъси от „Пътешествията на Гъливер“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Пътешествията на Гъливер“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Просвещението, и обосновава позиция по тях.	сатира
II. Романтизъм	Познава значението на Романтизма като културна епоха и като направление в литературата. Различава отличителни за епохата на Романтизма светогледни идеи. Обяснява прилики и разлики между светогледни идеи на Просвещението и Романтизма в контекста на културната динамика.	Романтизъм
II.1. „Дон Жуан“ (Дж. Байрон): VIII песен	Познава значението на понятието поема. Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в VIII песен от „Дон Жуан“. Тълкува VIII песен от „Дон Жуан“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на Романтизма като направление в литературата в VIII песен от „Дон Жуан“ и я тълкува съобразно посочените проявления. Разпознава тропи и фигури в VIII песен от „Дон Жуан“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в VIII песен от „Дон Жуан“.	поема
II.2. „Евгений Онегин“ (А. С. Пушкин): III и VIII глава	Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в III и в VIII глава от „Евгений Онегин“. Тълкува III и VIII глава от „Евгений Онегин“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Различава проявления на характерни черти на Романтизма като направление в литературата в III и VIII глава от „Евгений Онегин“ и ги тълкува съобразно посочените проявления. Разпознава тропи и фигури в III и VIII глава от „Евгений Онегин“ и обяснява функциите им. Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в III и VIII глава от „Евгений Онегин“.	

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
III. Реализъм. III. 1. „Дядо Горио“ (О. дьо Балзак)	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дядо Горио“.</p> <p>Тълкува „Дядо Горио“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на реализма като направление (и метод) в литературата.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на реализма в романа „Дядо Горио“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Дядо Горио“ и обяснява функциите им.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Дядо Горио“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Дядо Горио“.</p>	реализъм
III.2. „Мадам Бовари“ (Г. Флобер): VII глава	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в откъс от „Мадам Бовари“.</p> <p>Тълкува изучения откъс от „Мадам Бовари“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на реализма в откъс от „Мадам Бовари“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в откъс от „Мадам Бовари“ и обяснява функциите им.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъс от „Мадам Бовари“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа (или изследователска, или комуникативна) задача, свързана с изработване на сценарий за филм по „Мадам Бовари“.</p>	
IV. Модернизъм	<p>Познава значението на модернизма като направление в литературата.</p> <p>Различава характерни черти на модернизма.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска (или комуникативна, или творческа) задача, свързана с проявления на модернизма в европейското изкуство.</p>	модернизъм
IV.1. Символизъм. „Сплин“ (Ш. Бодлер)	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Сплин“ на Ш. Бодлер.</p> <p>Тълкува „Сплин“ на Ш. Бодлер съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на символизма в контекста на модернизма.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на символизма в „Сплин“ на Ш. Бодлер и тълкува творбата съобразно посочените проявления.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Сплин“.</p>	символизъм
IV.2. „Есенна песен“ (Пол Верлен)	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Есенна песен“ на Пол Верлен.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на сонета, проявени в „Есенна песен“ на Пол Верлен.</p> <p>Тълкува „Есенна песен“ на Пол Верлен съобразно родовите, жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбите.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на символизма в лирически текстове на Пол Верлен и тълкува творбите съобразно посочените проявления.</p> <p>Разпознава тропи и фигури в „Есенна песен“ и обяснява функциите им.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Есенна песен“.</p>	
V. Българско възраждане	<p>Познава значението на Българското възраждане като литературен период.</p> <p>Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи.</p> <p>Обяснява прилики и разлики между светогледни идеи на Ренесанса, Просвещението, Романтизма и Българското възраждане в контекста на културната динамика.</p>	Българско възраждане

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
V.1. Из „История славянобългарска“ (Паусий Хилендарски)	<p>Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в Предисловието на „История славянобългарска“.</p> <p>Тълкува Предисловието на „История славянобългарска“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в Предисловието на „История славянобългарска“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях.</p>	
V.2. „Изворът на Белоногата“ (П. Р. Славейков)	<p>Тълкува „Изворът на Белоногата“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Оценява завършека на „Изворът на Белоногата“ във връзка със сюжета на творбата и/или с изразените в нея преживявания.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на Романтизма в „Изворът на Белоногата“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.</p> <p>Разпознава тропи и фигури в „Изворът на Белоногата“ и обяснява функциите им.</p> <p>Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в „Изворът на Белоногата“, и обяснява прилики и разлики между тях и светогледните идеи, характерни за Просвещението и Романтизма, в контекста на културната динамика.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Изворът на Белоногата“ ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Изворът на Белоногата“.</p>	
V.3. „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“ (Хр. Ботев)	<p>Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Майце си“ и в „Обесването на Васил Левски“.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на баладата и на одата, проявени в „Хаджи Димитър“.</p> <p>Тълкува „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбите.</p> <p>Различава проявления на характерни черти на Романтизма в „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“ и тълкува творбите съобразно посочените проявления.</p> <p>Разпознава тропи и фигури в „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“ и обяснява функциите им.</p> <p>Различава отличителни за Българското възраждане светогледни идеи, проявени в творби на Христо Ботев, и обяснява прилики и разлики между тях и светогледните идеи, характерни за Просвещението и Романтизма, в контекста на културната динамика. (Две творби по избор между „Елегия“, „Майце си“, „Към брата си“, „В механата“, „Хаджи Димитър“, „Моята молитва“, „Странник“, „Патриот“, „Обесването на Васил Левски“, „Смешен плач“, „Политическа зима“ и др.).</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в творби на Христо Ботев ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях. (Две творби по избор между „Елегия“, „Майце си“, „Към брата си“, „В механата“, „Хаджи Димитър“, „Моята молитва“, „Странник“, „Патриот“, „Обесването на Васил Левски“, „Смешен плач“, „Политическа зима“ и др.).</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“.</p>	

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента ЛИТЕРАТУРА се предвиждат 18 часа върху изученото в VIII клас есе по морален проблем, както и върху следната тема:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст	Познава особеностите на резюмето. Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета.	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в IX клас е 108 часа – 54 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 54 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в IX клас е 3 часа – 1,5 часа за български език (от които 0,5 час за

развиване на комуникативните компетентности) и 1,5 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете:	
За нови знания	44%
За упражнения	33%
За преговор	6%
За обобщение	6%
За контролни и за класни работи	11%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60%
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.
Умения за общуване на чужди езици	Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение. Съпоставяне на изучени в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към културна епоха или жанр.

Дигитална компетентност	Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Просвещението, Романтизма, модерността и Българското възраждане и съвременната епоха.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.

Препоръчителна литература за самостоятелно четене във връзка с новата учебна програма за 10. клас

„Епопея на забравените“, Ив. Вазов
 „Под игото“, Ив. Вазов
 „Бай Ганьо“, Ал. Константинов
 „Cis moll“, П. П. Славейков
 „Арменци“, „Две хубави очи“, „В часа на синята мъгла“, П. Яворов
 „Да се завърнеш...“, Д. Дебелянов
 „Гераците“, Елин Пелин

„Септември“, Гео Милев
 „Зимни вечери“, Хр. Смирненски
 „Повест“, А. Далчев
 „Индже“, „Албена“, Й. Йовков
 „Писмо“ („Ти помниш ли...“), Н. Вапцаров
 „Тютюн“ (1951), Д. Димов
 „Дърво без корен“, Н. Хайтов
 „Нежната спирала“, Й. Радичков

Съдържание

Прегговор	3	Символизъм. Шарл Бодлер и Пол Верлен.	42
Особености на обучението по литература в 9. клас	4	„Сплин“ на Шарл Бодлер и „Есенна песен“ на Пол Верлен	42
Учебен комплект по литература за 9. клас на издателство „Булвест 2000“	5	Просвещение, романтизъм, реализъм, модернизъм	43
1. Учебникът по литература за 9. клас – съдържателни, структурни и функционални особености	5	Установяване на равнището на знанията и уменията на учениците след разделите „Просвещение“, „Романтизъм“, „Реализъм“, „Модернизъм“	44
2. Особенности на електронния вариант на учебника по литература за 9. клас	6	V. Българско възраждане	
3. Специфика на комплекта работни листове по литература за 9. клас	7	Литература на Българското възраждане	44
4. Книга за учителя – предназначение и съдържание	8	„История славянобългарска“ – програма на Българското възраждане	45
Педагогическа технология, използвана за реализиране на учебната програма в учебния комплект по литература	9	Величественото българско минало – основание за национална гордост	45
1. Педагогическата технология като процедура	9	Петко Славейков. „Изворът на Белоногата“	46
2. Методи, похвати, форми и средства, използвани в учебника	9	Проблемът свое – чуждо в поемата „Изворът на Белоногата“	47
3. Проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците – възможности, предложени в учебника	10	Христо Ботев. Самотата и страданието на човека в „Майце си“	47
Работа с учебника по литература за 9. клас на издателство „Булвест 2000“	12	Аспекти на героическата смърт в „Хаджи Димитър“ и в „Обесването на Васил Левски“	48
Примерно годишно тематично разпределение по литература за 9. клас	14	Смъртта и безсмъртието	48
Методически насоки и разработки на уроците, включени в учебника по литература за 9. клас.	29	Ботевият антигерой в стихотворенията „Странник“ и „В механата“	49
Начален преговор	29	Социалната несправедливост и революцията в „Елегия“ и в „Смешен плач“ на Христо Ботев	49
Установяване на входното равнище на знанията и уменията на учениците.	29	Проблемът за робството и социалната несправед- ливост в стихотворението „Елегия“ и в памфлета „Смешен плач“ на Христо Ботев	50
I. Просвещение		Борбата като отхвърляне на лъжата в „Моята молитва“ на Христо Ботев	51
Просвещението като културна епоха“	31	Българско възраждане.	52
Джонатан Суифт. „Пътешествията на Гъливер“	32	Установяване на изходното равнище на знанията и уменията на учениците след раздела „Българско възраждане“.	52
Изобличителната сила на сатирата в „Пътешествията на Гъливер“	33	VI. Резюме	
II. Романтизъм		Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.	53
Романтизмът като културно направление	34	Извличане на информация от (откъс от) изучаван повествователен текст.	53
Джордж Байрон. „Дон Жуан“	34	Литература на Просвещението, романтизма, реализма, модернизма и Българското възраждане	54
Романтическият героизъм в Осма песен на „Дон Жуан“	35	Установяване на изходното равнище на знанията и уменията на учениците след годишния преговор	54
Александър Пушкин. „Евгений Онегин“	36	Приложения	
Героите на времето в романа „Евгений Онегин“	36	Изисквания за резултатите от обучението по учеб- ния предмет български език и литература, компонент литература	55
III. Реализъм		Учебна програма по български език и литература, ком- понент литература, за 9. клас (общообразователна подготовка).	57
Реализмът като метод и направление в литературата и в изкуството	37	Препоръчителна литература за самостоятелно четене във връзка с новата учебна програма по литература за 10. клас.	62
Оноре дьо Балзак. „Дядо Горио“	38		
Реалистичното изображение на времето и нравите в романа „Дядо Горио“	39		
Гюстав Флобер. „Мадам Бовари“	40		
Илюзии и действителност в глава VII на „Мадам Бовари“	40		
IV. Модернизъм			
Модернизмът като литературно направление	41		

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ЛИТЕРАТУРА
за 9. клас

Автори

Бойко Пенчев
Виолета Герджикова
Илияна Кръстева

Редактор

Олга Попова

Графичен дизайн

Ивац Христов

Коректор

Мила Томанова

Българска. Първо издание, 2018
Формат 60x90/8. Печатни коли 8
ISBN 978-954-18-1309-6

Издателство

„Булвест 2000“ ООД
София, 1574,
ул. „Никола Тесла“ № 5, BSR 2, етаж 4
мел.: 02 8061 300, e-mail: administration@bulvest2000.com
www.bulvest.com

Печат

„БУЛВЕСТ ПРИНТ“ АД

